Buur ya

di téere bu jëkk bi

Le premier livre des Rois en wolof

traduit de l'hébreu et publié par
la Mission Baptiste du Sénégal
B.P. 8408, 14523 Dakar
B.P. 1229, 23022 Thiès

Traduction provisoire

Droit de reproduction © 2013 Mission Baptiste du Sénégal
Tous droits réservés.

Quiconque voudrait le reproduire devra inclure la déclaration de droit d'auteur ci-dessus.
Pour la reproduction en plus de 250 exemplaires, veuillez écrire à l'adresse suivante:
B.P. 1229 — Thiès, Sénégal

Ku ko bëgga sotti, na ci boole kàdduy sañ-sañu boroom yii:
"© 2013 Mission Baptiste du Sénégal."
Ku ko bëgga sotti lu ëpp 250 yoon, na bind ci :
B.P. 1229 — Thiès, Sénégal

Pour mieux lire ce livre…

L'alphabet officiel dont on se sert est facile à lire. Les seuls symboles qui présentent une certaine difficulté sont les suivants:

j	se trouve dans	la paix	--jàmm (ji)
	et	dernier	--mujj
c	se trouve dans	le couscous	--cere (ji)
	et	descendre	--wàcc
ñ	se trouve dans	tous	--ñépp
	et	refuser	--bañ
x	se trouve dans	savoir	--xam
	et	la main	--loxo (bi)
ë	se trouve dans	l'œil	--bët (bi)
	et	demain	--ëllëg
ŋ	se trouve dans	la mâchoire	--ŋaam (wi)
	et	seulement	--doŋŋ

Une différence existe entre ***a*** et ***à***

baigner	--sang	revêtir	--sàng
l'encensoir	--and (bi)	accompagner	--ànd

La voyelle est ***doublée*** pour indiquer la longueur

valoir	--jar	passer par	--jaar
être propre	--set	chercher	--seet
le cœur	--xol (bi)	regarder	--xool
le nom	--tur (wi)	répandre	--tuur

La voyelle est ***accentuée*** pour indiquer la fermeture

souper	--reer	être perdu	--réer
jeûner	--woor	être sûr	--wóor

Li nuy bëgga lim lu nu tëral la, bëgg cee déggook bokki jàngkat yu tedd yi, ngir déggin wi leer, ba deesu ko jaawatle.

Nanu ràññee…

nanu ak **nañu**
Dees na wax: «(Nun) war nañoo dem» (**n** bi am maas bii: ˜).
Waaye danu koo taamoo binde nii:
«(Nun) war **nanoo** dem,»
ngir ñu bañ koo jaawatleek: «War nañoo dem (ñoom).»

naa ak **na**
Bu loolu weesoo, dees na wax: «(Moom) war naa dem.»
Waaye danu koo taamoo binde nii:
«(Moom) war **na** dem,»
ngir ñu bañ koo jaawatleek: «War **naa** dem (man).»

leen ak **léen**
Te it dees na wax, «Bëgg nanu leen (ñoom).»
Waaye danu koo taamoo binde nii:
«Bëgg nanu **léen** (ñoom),» (**léen** am maas bii: ´)
ngir ñu bañ koo jaawatleek: «Bëgg nanu **leen** (yéen).»
Noonu:
Yéen ñi gëm, Yàlla musal na **leen.**
Ñoom ñi gemul, Yàlla rëbb na **léen.**

Boo gisee màndarga mii — , xamal ne kàddu gee yeggul. Dafa dog, mbaa muy wax ju ñu junj rekk.
Mbind yi ñu ràññale ak yi ñu dijjal, bokkul ci mbindum Yàlla mu sell, mi ñu jukkee ci téere yu jëkk ya.
Boo gisee baat bu ñu tofal araf bu tuuti bu mel nii a, seetal lu muy tekki ci suufu xët mi.
Boo gisee tomb bii ˚ ci boppu baat, seetal lu muy tekki ci *Leeral yi,* fi téere biy waaja jeexe.

Buur ya

di téere bu jëkk bi

Lu jëm ci nguurug Suleymaan (Saar 1.1---11.43)

Daawuda néew na doole

1 1 Gannaaw gi Buur Daawuda mujj na màggat, ba làq at yu bare, ñu di ko
sàng ay sér te du ko taxa tàng. 2 Ay dagam ne ko: «Buur, sang bi, nañu la
wutal ab janq, mu di la taxawu, di la topptoo. Man na tëdd it ci sa wet, Buur,
ndax nga liwwi, sang bi.» 3 Noonu ñu seet ci tundu Israyil wépp, ba gis janq
bu rafet bu ñuy wax Abisag, di waa Sunem. Ñu indil ko Buur. 4 Janq baa nga
taaru lool. Muy topptoo nag Buur, di ko taxawu, waaye Buur dëkkoowu ko.

Adoñaa ngi sàkku jal bi

5 Ci biir loolu Adoña doomu Daawudaak Agit, di tëggu naan: «Man mii maay
doon buur.» Mu waajalal boppam watiiru xare ak i fas ak juróom fukki nit
ñuy daw di ko jiitu. 6 Baayam Daawuda nag masu koo wax dara, ak lu mu
mana def. Adoña moo toppoon ci Absalom. Mu doonoon ku góorayiw lool.

7 Ci kaw loolu Adoña diisook Yowab, mi Seruya di ndeyam, ak Abiyatar
°sarxalkat ba, ñooñu jàpple ko. 8 Waaye Sadog sarxalkat ba ak Benaya doomu
Yoyada, ak yonent Yàlla Natan, ak Simeyi ak Reyi, ñook jàmbaari Daawuda
ya koy dar, ñooñu ànduñu woon ak Adoña. 9 Ba mu ko defee Adoña sarxe ay
xar ak i nag ak i wëllu yu duuf ca wetu doju Soyelet, fa feggook En Rogel. Mu
woo ca mboolem doomi Buur yu góor ya mu bokkal baay, ak jawriñi Buur yu
diiwaanu Yuda. 10 Waaye woowul yonent Yàlla Natan ak Benaya, woowul
jàmbaar yay dar Daawuda, woowul rakkam Suleymaan.

11 Ba loolu amee Natan laaj Batseba, ndeyu Suleymaan, ne ko: «Waaw,
xanaa déggoo ne Adoña doomu Agit falu na buur te sunu sang Daawuda yégu
ko? 12 Kaay gaaw, ma digal la nooy def, ba musal sa bakkan ak sa bakkanu
doom Suleymaan. 13 Gaawal dem ca Buur Daawuda, ne ko: “Buur, sang bi, du

© MBS 2013

yaa ma giñaloon, yaw sang bi, ne ma sama doom Suleymaan mooy falu buur,
wuutu la, te mooy toog ci sa jal bi? Kon nag lu tax Adoña falu buur?” 14 Gisal,
diir bi ngay wax ak Buur foofa, man dinaa duggsi, topp ci yaw te dinaa
dëggal sa kàddu.»

15 Batseba dem ba ca Buur, ca biir néegam. Buur a nga màggat lool, Abisag
mu Sunem di ko taxawu. 16 Batseba agsi sujjóotal Buur, sukk fi kanamam.
Buur ne ko: «Lu doon say tànk?» 17 Mu ne ko: «Sama sang, yaw yaa ma giñal
ci sa Yàlla Aji Sax ji, sang bi, nga ne ma sama doom Suleymaan de dina falu
buur moos, wuutu la, te moom mooy toog ci sa kaw jal bi. 18 Waaye xoolal
léegi Adoñaa ngii falu buur, te yaw Buur sang bi, yéguloo ko. 19 Sarxe na ay
nag ak wëllu yu duuf ak xar yu bare. Woo na ca doomi Buur yu góor yépp,
woo ca Abiyatar sarxalkat ba, woo ca Yowab, njiitu mbooloom xare mi.
Waaye Suleymaan sa surga ba, woowu ko. 20 Yaw nag Buur, sang bi, Israyil
gépp a ngi ne jàkk ci yaw, ngir nga xamal léen kan ngay dëj ci sab jal, mu
wuutu la, sang bi. 21 Lu ko moy de Buur, sang bi, bés boo noppalujee fekki say
maam, su boobaa man, maak sama doom Suleymaan dinañu nu tuumaal.»

22 Na Batseba di wax ak Buur, yonent Yàlla Natan jekki ne jalañ. 23 Ñu wax
ko ne ko: «Buur, yonent Yàlla Natan a ngoog.» Mu agsi ba ci kanam Buur,
sujjóotal ko, dëpp kanamam fa suuf. 24 Natan ne ko: «Buur, sang bi, ndax yaa
wax ne Adoña mooy falu buur, wuutu la, te moom mooy toog ci kaw jal bi?
25 Ndax kat, Adoña dem na tey jii, sarxeji lu bare ciy nag ak wëllu yu duuf ak
i xar. Woo na ca doomi Buur yu góor yépp, ñook njiiti xare yeek Abiyatar
sarxalkat bi. Ña nga noonee di lekk ak a naan ñook moom te naa: “Buur
Adoña, guddal u fan!” 26 Man sa surga bii nag, maak Sadog sarxalkat bi ak
Benaya doomu Yoyada ak sa surga ba Suleymaan, woowu nu ca. 27 Buur, sang
bi, ndax wér na ne loolu ndigal la lu bàyyikoo fi yaw, te xamaloo nu kan
mooy toog ci sa kaw jal bi, wuutu la, yaw Buur, sang bi?»

28 Buur Daawuda ne ko: «Wool ma Batseba!» Noonu Batseba dikk taxaw fa
kanam Buur. 29 Buur daldi giñ ne: «Giñ naa ci Aji Sax ji, kiy dund te musal
sama bakkan bii ci gépp njàqare, 30 bir na ne loolu ma la giñaloon ci Aji Sax

© MBS 2013

ji, Yàllay Israyil, ne la bir na ne Suleymaan sa doom mooy doon buur wuutu
ma te mooy toog ci kaw jal bii ma toog-- loolu déy dinaa ko sottal bés niki
tey.» 31 Ba mu ko defee Batseba dëpp kanamam fa suuf, sukk fa kanam Buur,
ne ko: «Buur Daawuda, sang bi, yal nanga fi yàgg.»

Suleymaan falu na

32 Buur Daawuda daldi ne: «Wool-leen ma Sadog °sarxalkat bi, ak yonent
Yàlla Natan ak Benaya doomu Yoyada.» Ba ñu dikkee fa kanam Buur, 33 Buur
ne léen: «Àndleen ak samay dag, ngeen waral sama doom Suleymaan ca sama
kaw berkelle bu jigéen ba, te yóbbu ko Giyon, bëtu ndox ba. 34 Sadog
sarxalkat bi ak yonent Yàlla Natan, nañu ko °diw foofa, fal ko mu jiite Israyil.
Su ko defee ngeen wal liit gi te yéene ne: "Buur Suleymaan, guddal u fan!"
35 Noonu ngeen topp ci moom, délsi, mu dikk toog ci kaw jal bi. Moom mooy
nguuru, wuutu ma. Moom laa fal, mu yilif Israyil ak Yuda.» 36 Ba loolu amee
Benaya doomu Yoyada ne Buur: «Buur, sang bi, yal na ko Aji Sax ji sa Yàlla
dogal. Amiin! 37 Na Aji Sax ji ànde woon ak yaw Buur, sang bi, yal na ni
àndeek Suleymaan, te yal na kaweel ab jalam, ba mu sut sab jal, yaw Buur
Daawuda, sang bi.» 38 Gannaaw loolu Sadog sarxalkat ba daldi ànd ak yonent
Yàlla Natan ak Benaya doomu Yoyada, ak waa Keret ak waa Pelet yay dar
Daawuda. Ñu waral Suleymaan berkelleb Buur Daawuda. Ñu dar ko ba
Giyon, bëtu ndox ba. 39 Ci kaw loolu Sadog sarxalkat ba dem ca xaymab Aji
Sax ji, jële fa béjjén ba def diwu pal ga, diw ca Suleymaan. Ñu wal liit ga,
mbooloo ma mépp àddu ca kaw ne: «Buur Suleymaan, guddal u fan!» 40 Ba
loolu amee mbooloo ma mépp topp ca, bég lool, di toxoro, coow la jolli, ba
suuf sa di riir.

41 Ba mu ko defee Adoña dégg ca, mook mboolem ña mu woo woon, ñu
nekk faak moom. Fekk ñu lekk ba noppi. Ba Yowab déggee liit ga, da ne:
«Waaw, riir mi ci dëkk bi, lu mu doon?» 42 Daaneelagul kàddoom sax,
Yonatan doomu Abiyatar sarxalkat ba ne jaas, agsi. Adoña ne ko: «Dikkal,
yaw nit ku baax nga, te xibaaru jàmm ngay indi.» 43 Yonatan ne Adoña:

© *MBS 2013*

«Déedéet kay, sunu sang Buur Daawuda fal na Suleymaan buur. 44 Buur boole
na kook Sadog sarxalkat bi ak yonent Yàlla Natan ak Benaya doomu Yoyada
ak waa Keret ak waa Pelet yay dar Buur. Yebal na léen, ñu waral ko berkelleb
Buur. 45 Sadog sarxalkat baak yonent Yàlla Natan diw nañu ko, fal ko ca
Giyon, ba bàyyikoo ca, di ko bége, mu dim riir ci dëkk bi. Mooy coow, li
ngeen dégg. 46 Suleymaan sax toog na ca jalu buur; 47 te it jawriñi Buur ñëw
nañu, di sargalsi sunu sang Buur Daawuda, ne ko: "Yal na sa Yàlla siiwal turu
Suleymaan, ba mu gën laa am u tur. Yal na kaweel ab jalam, ba mu gëna
kawe sab jal." Buur sujjóot ca kaw lalam, 48 teg ca ne: "Cant ñeel na Aji Sax ji,
Yàllay Israyil, ji ma jox bésub tey ku ma wuutu ci samab jal, may gis."»
49 Noonu tiitaange jàpp mboolem ña ñu woo woon ca jataayu Adoña. Ñu jóg,
tasaaroo, ku nekk dem yoonam.

50 Adoña nag ragal Suleymaan, daldi dem jàpp ca béjjén ya ca cati
°sarxalukaay ba, ngir rawale bakkanam.[a] 51 Ñu wax ko Suleymaan, ne ko:
«Buur Suleymaan, Adoña de, ragal na la. Deful lu moy jàpp ca béjjéni
sarxalukaay ba te naa: "Na ma Buur Suleymaan sang bi giñal tey jii ne du ma
jam saamar, ma dee."» 52 Suleymaan daldi ne: «Su dee nit ku jara wóolu de,
genn kawaram du wadd ci suuf. Waaye su lalee pexem wor de, dina dee.»
53 Ba loolu amee Buur Suleymaan yónnee, ñu jëleji Adoña ca sarxalukaay ba,
mu dikk, sujjóotal Buur Suleymaan. Mu ne ko: «Man ngaa ñibbi sa kër.»

Daawuda dénku na Suleymaan

2 1 Ba ñu demee ba bésu àppu Daawuda di jegesi, Daawuda dafa dénk
doomam Suleymaan, ne ko: 2 «Maa ngi ci yoon wu dul jaas ci mboolem
àddina. Nanga dëgërlu te góor-góorlu, 3 di sàmm sa ndénkaaney Yàlla Aji Sax
ji, di topp ay yoonam, sàmmonteek ay dogali yoonam ak i santaaneem ak i
àttey yoonam ak i seedeem, ni ñu ko binde ci yoonu Musaa. Su ko defee
dinga am ndam ci lépp loo def ak fépp foo jëm, 4 ba keroog Aji Sax ji sottal

[a] **1.50** Jàpp ca sarxalukaay ba ca kër Yàlla ga, nit daan na ko def, di ko sàkkoo rawale bakkanam. Seetal ci Mucc ga 21.14.

© MBS 2013

kàddoom ga mu ma waxoon ne ma: “Su say sët sàmmee seen dundin, saxoo
ngëm gu ma wéetal, te gar ci seen bakkan, kon doo ñàkk mukk ku lay wuutu
ci jalub Israyil.”

5 «Yaw ci sa bopp xam nga li ma Yowab doomu ndaw sa Seruya def, te def
na ko ñaari njiiti xarey Israyil, di Abner doomu Ner ak Amasa doomu Yeter:
rey na léen, tuur seen deret ni bu doon xare, ba taqal boppam ripp. Moo rendi
ci biir jamonoy jàmm. 6 Jëflanteel ak moom ci kaw xel, bu ko bàyyi mu
duggaale bàmmeel bijjaaw.

7 «Góor ñiy doomi Barsilay mu Galàdd nag, nanga léen baaxe, te ñuy bokk
ak yaw ndab, ndax kat taxawu woon nañu ma, ba may daw Absalom sa
doomu baay.

8 «Gannaaw loolu bàyyil xel ci Simeyi mi nga feggool, di doomu Gera mu
Baxurim, mi bokk ci giiru Beñamin. Moom moo ma doon tifaar i saaga, bés ba
ma jëmee Maxanayim, moom mu dikk dajeek man ca dexu Yurdan. Ma giñal
ko ci Aji Sax ji ne ko: “Duma la rey, sama saamar du la dal!” 9 Waaye yaw de,
bu ko ñàkka topp, ndax boroom xel nga, te dinga xam ni ngay defeek moom,
ba mu sangoo deretam, ànd ak bijjaawam, dugg bàmmeel.»

10 Gannaaw loolu Daawuda nelaw, fekki ay maamam, ñu denc ko ca gox ba
ñu naan Kër Daawuda. 11 Nguuru Daawuda ci Israyil toll na ci ñeent fukki at,
di juróom ñaari at ya mu péeyoo Ebron, ak fanweeri at ak ñett ya mu péeyoo
Yerusalem.

12 Suleymaan nag toog ca jalub baayam Daawuda; nguuram dëgër, ne kekk.

Nii la Adoña mujje

13 Ci biir loolu Adoña ma Agit di ndeyam, dem ca Batseba, ndeyu
Suleymaan. Mu ne ko: «Mbaa jàmm a la indi?» Mu ne ko: «Jàmm la.» 14 Mu
neeti ko: «Mbir la mu ma lay wax.» Mu ne ko: «Waxal.» 15 Mu ne ko: «Xam
nga ne maa moomoon nguur gi, te man la Israyil gépp séentu woon, ma falu
buur. Waaye tey nguur gi walbatiku na, tegu ci sama loxol doomu baay, ndax
Aji Sax jee ko ko jox. 16 Léegi nag lenn rekk laa lay ñaan, te nga bañ maa

gàntu.» Mu ne ko: «Waxal rekk.» [17] Mu ne ko: «Buur Suleymaan du la gàntu,
rikk ñaanal ma ko, mu may ma Abisag mu Sunem soxna.» [18] Batseba ne ko:
«Baax na, man kay maa la koy waxal Buur.» [19] Batseba dem ca Buur
Suleymaan, ngir wax ko mbirum Adoña ma. Buur jóg gatandu ko, sukkal ko,
daldi toogaat ci ngànguneem. Mu tegal ndeyam ngàngune, mu toog ci
ndijooram. [20] Mu ne ko: «Man de, lenn lu tuut rekk laa lay ñaan, te bu ma
gàntu.» Mu ne ko: «Waxal, saa ndey, duma la gàntu.» [21] Mu ne ko: «Abisag mu
Sunem, may ko sa doomu baay Adoña soxna.» [22] Buur Suleymaan ne ndeyam:
«Nga ne! Adoña ngay ñaanal Abisag mu Sunem soxna? Tee nga koo ñaanal
nguur gi far, nde mooy sama mag, ñaanalaale ko Abiyatar °sarxalkat bi, mook
Yowab doomu Seruya?»

[23] Buur Suleymaan nag giñ ci Aji Sax ji ne: «Yal na ma Yàlla teg mbugal mu
gëna tar, ndegam Adoña du feye bakkanam lii muy sàkku! [24] Léegi nag giñ
naa ci Aji Sax ji, kiy dund, te teg ma fi, dëj ma ci jalub Daawuda sama baay,
sampal ma askanu nguur, wa mu dige woon, bésub tey jii Adoña dina dee.»
[25] Noonu Buur Suleymaan jox ndigal Benaya doomu Yoyada. Benaya jam
Adoña, mu dee.

Nii la Abiyatar mujje

[26] Abiyatar °sarxalkat bi nag, Buur ne ko: «Dellul Anatot ca say tool. Dee
rekk a war ci yaw, waaye bésub tey jii duma la rey, ndax li nga gàddu woon
°gaalu Aji Sax ji, Boroom bi, dox jiitu sama baay Daawuda. Nga teg ci bokk ak
sama baay mboolem coono bu mu daj.» [27] Suleymaan nag jële Abiyatar ci
liggéeyu saraxi Aji Sax ji, daldi matal li Aji Sax ji waxoon ci waa kër Eli ca
Silo.

Nii la Yowab mujje

[28] Yowab àndul woon ak Absalom ci pexeem, waaye Adoña la mujj àndal. Ba
Yowab yégee la xew, daa daw ba ca xaymab Aji Sax ji, jàpp ca béjjén ya ca
cati °sarxalukaay ba, ngir rawale bakkanam. [29] Ñu wax Buur Suleymaan ne

© *MBS 2013*

ko: «Yowab daw na, làquji ca xaymab Aji Sax ji, te kat ma nga ca sarxalukaay
ba.» Suleymaan sant Benaya doomu Yoyada, ne ko mu dem, jam ko. 30 Benaya
dugg ca biir xaymab Aji Sax ja, ne ko: «Buur nee na nga génn!» Yowab ne ko:
«Génnuma, fii laay deeye!» Benaya yegge Buur waxi Yowab ak la mu ko
tontu. 31 Buur ne ko: «Defal li mu wax, jam ko mu dee, nga suul ko, ndax ma
set, maak sama waa kër baay, ci deretu jaamburi Yàlla ji Yowab tuuroon.
32 Su ko defee Aji Sax ji dina ko gàdduloo bakkanu boppam, feye ko ko
bakkanu ñaar ña mu songoon, di Abner doomu Ner, njiital xarey Israyil, ak
Amasa doomu Yeter, njiital xarey Yuda; muy ñu jub, ñu ko gën, teewul mu
jam léen saamar, ñu dee te sama baay Daawuda yégu ko. 33 Yal na Yowab ak
askanam gàddu seen bakkan ba fàww. Waaye Daawudaak askanam ak waa
këram ak ub jalam, yal na léen Aji Sax ji jàmmal ba fàww.» 34 Ba loolu amee
Benaya doomu Yoyada daldi dem jam Yowab, rey ko. Ñu suul ko ca këram ga
ca màndiŋ ma. 35 Gannaaw loolu Buur tabb Benaya doomu Yoyada ca boppu
mbooloom xare ma, mu wuutu Yowab. Sadog °sarxalkat ba, Buur tabb ko, mu
wuutu Abiyatar.

Nii la Simeyi mujje

36 Ba mu ko defee Buur yónnee woolu Simeyi, wax ko ne ko: «Tabaxalal sa
bopp kër fii ci Yerusalem, dëkk ca waaye bul dem fenn. 37 Ndaxte bés boo fi
jógee, ba jéggi xuru Sedoron, xamal xéll ne dee rekk mooy sab àtte, te yaay
gàddu sa bakkanu bopp.» 38 Simeyi ne Buur: «Baax na, Buur, sang bi. Li nga
ma wax rekk de laay def, sang bi.» Ba loolu amee Simeyi toog Yerusalem lu
yàgg.

39 Waaye ñu teg ca ñetti at, ñaari jaami Simeyi daw dem ca Akis buuru Gaat
doomu Maaka. Ñu wax Simeyi, ne ko: «Ndeke sa jaam yaa nga Gaat!»
40 Simeyi daldi takk mbaamam, dem Gaat ca Akis, ngir jëli ay jaamam. Mu
jëleji Gaat ay jaamam, delloosi léen. 41 Ba ñu waxee Buur Suleymaan, ne ko
Simeyi jóge na Yerusalem dem Gaat, ba délsi, 42 Buur yónnee, woolu Simeyi,
ne ko: «Xanaa giñloowuma la woon ci Aji Sax ji, artu la ne la: “Bés boo fi

© MBS 2013

jógee dem fenn, xamal xéll ne dee rekk mooy sa àtte.”? Nga ne ma: “Baax na,
dinaa la déggal.” 43 Ana lu waral nag sàmmoo la nga ngiñoon ci Aji Sax ji te
ma santoon la ko?» 44 Buur dellu ne Simeyi: «Yaw ci sa bopp xam nga xéll
mboolem li nga lor sama baay Daawuda. Léegi Aji Sax ji dina la fey sa jëf ju
bon, mu këppu ci sa kaw bopp. 45 Waaye man Buur Suleymaan du ma teree
barkeel; jalub Daawuda it day sax fàww fi kanam Aji Sax ji.» 46 Buur nag sant
Benaya doomu Yoyada, mu génne Simeyi, jam ko, mu dee. Ba loolu amee
nguur ga gëna dëgër ca loxol Suleymaan.

Buur Suleymaan ñaan na Yàlla xel

3 1 Gannaaw ba loolu wéyee Suleymaan goromloo naak Firawna, buuru
Misra, jël doomu Firawna, indi ko gox ba ñu naan Kër Daawuda, ba
keroog muy noppee tabax këram ak kër Aji Sax ji ak tata ja wër Yerusalem.
2 Terewul mbooloo ma di rendi ay sarax ca °bérabi màggalukaay ya, ndax ca
yooya jamono tabaxaguñu woon kër gu ñu tudde Aji Sax ji. 3 Suleymaan nag
wone na cofeelam ci Aji Sax ji, di wéy ci sàrti baayam Daawuda, xanaa lu
moy bérabi màggalukaay ya rekk. Moom daan na fa rendi sarax, di fa taal
cuuraay.

4 Ci biir loolu Buur dem Gabawon, sarxali fa, ndax fa la bérabu
màggalukaay ba gënoona am solo féete: junniy °sarax yuy lakk ba jeex
Suleymaan joxe na ko fa ca kaw °sarxalukaay booba. 5 Foofa ca Gabawon Aji
Sax ji feeñu woon na fa Suleymaan ag guddi, ci gént. Yàlla ne ko: «Waxal loo
bëgg, ma may la ko.» 6 Suleymaan ne ko: «Yaw de baaxe nga lool sab jaam
Daawuda, saa baay, ngir na mu daan doxale fi sa kanam ci worma ak njekk
ak xol bu dëggu. Nga baaxe ko lool, may ko doom ju góor ju toog ci jalam,
bésub tey jii. 7 Léegi nag Aji Sax ji, sama Yàlla, fal nga ma buur, ma wuutu
saa baay Daawuda. Waaye Sang bi, man ndaw lu tuut laa, xawma sax nu may
doxale. 8 Rax-ci-dolli, Sang bi, ma nekk ci digg mbooloo mi nga tànn, di
mbooloo mu yaa, ba maneesu ko wañ̃ mbaa di ko lim. 9 Kon Sang bi, may

© MBS 2013

ma xel mu rafet mu may àttee sa mbooloo, ngir ma mana ràññee lu baax ak
lu bon. Ndax xawma ku mana àtte sa mbooloo mu bare mii.»

10 Ñaanu Suleymaan googu nag neex Aji Sax ji. 11 Mu ne ko: «Gannaaw loolu
nga ñaan, te ñaanuloo fan wu gudd, ñaanuloo alal, ñaanuloo itam say noon
dee, xanaa di ñaan xel mu rafet moo àttee dëgg, 12 dama ne, dinaa la defal li
nga ñaan, te sax dinaa la may xel mu rafet, nga am ug dégg, ba raw ku la jiitu
ak ku la wuutu. 13 Te itam li nga ñaanul dinaa la ko may, booleel la alal ak
daraja, ba doo am moroom ci buur yi, sa giiru dund. 14 Te soo jaaree ci samay
yoon, jëfe samay sàrt ak samay santaane, muy fi sa baay Daawuda jaaroon,
kon dinaa guddal saw fan.»

15 Ba loolu amee Suleymaan yewwu, daldi xam ne gént la woon. Mu dellu
Yerusalem, taxaw fa kanam °gaalu kóllërey Aji Sax ji, def fa ay sarax yuy lakk
ba jeex ak °saraxi cant ci biir jàmm, ba noppi berndeel jawriñam yépp.

Suleymaan wone na xelam

16 Ba loolu wéyee mu am ñaari gànc yu dikk ca Buur, agsi ca kanamam.
17 Senn ndaw sa ne: «Éy sang bi, maak ndaw sii de, danoo bokk genn kër,
bokk fa wasin nun ñaar. 18 Ba ma amee doom ba mu am ñetti fan, moom mii
itam mu am doom, te nun rekk a dëkk, keneen nekkul ak nun ca biir kër ga,
xanaa nun ñaar. 19 Doomu ndaw sii nag dee ci guddi, ndax daa tëddoon ci
kawam. 20 Mu jóg ci xaaju guddi, jële sama doom fi sama wet, tëral ci wetam.
Fekk man, sang bi, maa ngi nelaw. Doomam ji dee nag, mu tëral ko ci sama
wet. 21 Naka laa jóg ci suba, di nàmpal sama doom, gisuma lu moy mu dee.
Waaye bët set, ma xool ko bu baax, ndeke du sama doom ji ma jur.» 22 Seneen
ndaw sa ne: «Déedéet, sama doom mooy dund, sa doom a dee.» Ku jëkk ka
ne: «Déedéet, sa doom a dee, sama doom a ngi dund.» Ñu di ko werante fi
kanam Buur.

23 Buur ne: «Kii a ngi naan: “Sama doom jii mooy dund, sa doom a dee.” Kee
naan: “Déedéet, sa doom a dee, sama doom mooy dund.”» 24 Buur teg ca ne:
«Indil-leen ma saamar!» Ñu indil Buur saamar. 25 Buur ne: «Dogleen xale biy

© MBS 2013

dund ñaar, te jox kii genn-wàll, jox kee genn-wàll.» 26 Noonu ndaw si
doomam di dund daldi ñeewante doomam. Mu ne: «Déet, sang bi, jox ko xale
bi. Bu ko rey mukk!» Waaye ndaw sa ca des ne: «Deesu ma ko jox, deesu la ko
jox; dogleen ko ñaar!» 27 Ba loolu amee Buur daldi àtte ne: «Joxleen ndaw sii
liir biy dund, te buleen ko rey. Mooy ndeyam.»

28 Israyil gépp nag dégg àtteb Buur, daldi yéemu ci moom, ndax dañoo gis
ne xelum Yàlla mu rafet a ngi ci moom, di ko jiite ci àtte dëgg.

Suleymaan fal na ay njiit

4 1 Ci kaw loolu Buur Suleymaan di boroom Israyil gépp. 2 Ay jawriñam ñii
la woon: Asaryaa sëtu Sadog moo doon °sarxalkat bi; 3 Eliyoref ak Awiya
doomi Sisa di bindkat yi; Yosafat doomu Ayilut yore kàddug Buur; 4 Benaya
doomu Yoyada jiite mbooloom xare ma; Sadog ak Abiyatar di ay sarxalkat.
5 Asaryaa doomu Natan moo jiite woon ndawi Buur ya, Sabud doomu Natan
di sarxalkat te di diglekatu buur. 6 Ayisar moo doon saytu kër Buur, Adoniram
doomu Abda di sase liggéeyi sañul-bañ ya.

7 Buur Suleymaan amoon na fukki jawriñ ak ñaar ci Israyil gépp. Ñuy
topptoo dundub Buur ak waa këram, weer wu nekk kenn ci ñoom yor dund
ba, ba at mi mat. 8 Ñooñoo di:

Ben Ur ma sasoo woon diiwaanu tundi Efrayim.

9 Ben Deker sasoo Makas ak Saalbim ak Bet Semes ak Elon Bet Anan.

10 Ben Keset sasoo Arubot, boole kook Soko ak mboolem diiwaanu Efer.

11 Ben Abinadab sasoo diiwaanu Dor bépp; Tafat doomu Suleymaan di soxnaam.

12 Baana doomu Ayilut sasoo Taanag ak Megido ak diiwaanu Bet San gépp, feggook Sartan, fa féete Yisreel suuf, muy diggante Bet San ba Abel Mewola, ba ca wàllaa Yogmeyam.

13 Ben Geber a sasoo woon Ramot ca Galàdd, booleek dëkk-dëkkaan ya làngu Yayir doomu Manase féetewoo woon, foofa ca Galàdd ak

© MBS 2013

diiwaanu Argob ca Basan. Muy juróom benn fukki dëkk yu mag yu ñu wërale ay tata ak seeni bunt ak yeti xànjar yu koy tëj.

14 Ayinadab doomu Ido sasoo Maxanayim.

15 Ayimaas ma sasoo Neftali; moom it jël na doomu Suleymaan ju ñuy wax Basmat soxna.

16 Baana doomu Usay boole diiwaanu Aser ak Beyalot.

17 Yosafat doomu Paruwa sasoo diiwaanu Isakaar.

18 Simeyi doomu Ela sasoo diiwaanu Beñamin.

19 Geber doomu Uri sasoo diiwaanu Galàdd, di réewum Siwon buuru Amoreen ña ak réewum Og buuru Basan. Muy benn ndawal buur bu yilif réew mooma.

20 Waa Yuda ak Israyil dañoo bare woon, ba mel ni feppi suufas géej, di lekk, di naan, nekke mbégte.

5 1 Ci kaw loolu Suleymaan moo yilifoon mboolem réew ya dale dexu
Efraat, ba ca dëkki Filisteen ña, dem ba ca digu réewum Misra. Ñooña di
indil Suleymaan galag, nangul ko giiru dundam.

2 Suleymaan daan na njëloo bés bu nekk ñeent fukki barigoy sunguf ak
juróom (45), ak juróom ñeent fukki (90) barigo ci sunguf su ñagas; 3 ak fukki
nag yu ñu yafal, ak ñaar fukki nagi parlu, ak téeméeri gàtt, te limaaleesul
xeeti kéwél yaak boroom dunq yu duuf ya. 4 Suleymaan moo yilifoon
mboolem réew ma féete dexu Efraat sowu, dale ko ca Tifsa ba ca Gasa, muy
mboolem réew ya féete dexu Efraat sowu. Jàmm ne ñoyy, féete ko wet gu
nekk.

5 Noonu diirub ayu Suleymaan gépp, waa Yudaak Israyil ànd ak xel mu dal;
ku ci nekk ak sa ker garabu reseñ ak sa ker garabu figg, fa dale diiwaanu Dan
ba ca Beerseba. 6 Suleymaan amoon na ñeenti junniy (4 000) wuddi fasi
watiir ak fukki junniy fas ak ñaar (12 000). 7 Jawriñ ya dañu daa ay-ayloo, ku
nekk ak sa weer wi ngay topptoo dundub Buur Suleymaan, mook mboolem ñi
mu bokkaloon njël, ba dara daawu ca ñàkk. 8 Peppum ors jeek ñaxum fas yeek

© MBS 2013

ñaxum fasi watiir yi itam, ku nekk ci ñoom da daan indi la ñu ko ca sas, teg ko fa mu wara nekk.

Suleymaan kenn la woon

9 Ci biir loolu Yàlla jagleel Suleymaan mu ñaw lool, am xel mu rafet ak
xam-xamam bu yaa, bu solowoo fànn yu bare ni feppi suufas géej.
10 Suleymaan rafetoon nam xel, ba sut mboolem doomi réewum penku ak
mboolem waa Misra. 11 Rafetoon nam xel ba raw ñépp: muy Etan Esraseen ba,
di Eman, di Kalkol, di Darda, doomi Maxol yu góor ya. Turam nag siiw ca
mboolem xeet ya ko wër. 12 Léeb na ñetti junniy kàddu, woy yi mu fent ëpp
junni. 13 Faramfàcce na it mbirum gàncax, dale ko ci garabu seedar gu Libaŋ
ba ci isob giy sax cib tabax. Jàngle na mbirum malaak njanaaw ak luy raam,
ba ci jën. 14 Nit ñi dañu daan jóge ci xeet yépp, di sàkkusi xelam Suleymaan
mu rafet; te dañu daan bàyyikoo ci mboolem buuri àddina yi déggoon xelam
mu rafet.

Suleymaan waajal na tabaxu kër Yàlla ga

15 Ba Iram buuru Tir déggee ne Suleymaan lañu fal buur, mu wuutu baayam
Daawuda, ak na mu xaritoo woon ak Daawuda naka jekk, Iram daa yónnee ay
ndawam ca Suleymaan. 16 Suleymaan it yónnee ca Iram, ne ko: 17 «Xam nga
sama baay Daawuda manul woona tabaxal Yàllaam Aji Sax ji kër gu mu ko
tudde, ndax xare yi mu séqoon ak noonam yi ko wër, ba ni léen Aji Sax ji
daaneele, mu teg léen tànk. 18 Léegi nag sama Yàlla Aji Sax ji may na ma
jàmm ne ñoyy, féete ma wet gu nekk, ba awma benn noon, te musiba dabu
ma. 19 Fii ma nekk damaa fas yéene tabax kër, tudde sama Yàlla Aji Sax ji.
Muy la Aji Sax ji waxoon sama baay Daawuda, ne ko: “Sa doom ji may def sa
kuutaay ci sab jal moo may tabaxal kër, tudde ma ko.” 20 Ci biir loolu ma di la
ñaan, nga santaane, ñu goral ma banti seedar yu Libaŋ, te samay surga ànd ak
say surga ci liggéey bi. Sa peyooru nit ñi dinaa la ko fey ak loo mana feyeeku,
ndax yaw xam nga ne amunu ci sunu biir ñu mane yett bant ni waa Sidon.»

© MBS 2013

21 Ba Iram déggee li Suleymaan wax, am na ca mbégte mu réy. Mu ne: «Cant
ñeel na Aji Sax ji tey jii, bi mu mayee Daawuda doom ju rafet xel, mu jiite
xeet wu réy wii.» 22 Noonu Iram yónnee ca Suleymaan, ne ko: «Dégg naa
kàddu yi nga ma yóbbante. Man ci sama bopp dinaa la defal li nga bëgg lépp
ci wàllu banti garabi seedar ak sippar[b]. 23 Samay surgaa koy diree Libaŋ ba ca
géej ga, rabat ko, ma jaarale ko ci géej gi ba foo ma wax. Su ko defee ma tas
ko foofa, nga yóbbu. Yaw nag nangul ma rekk li may sàkku, muy nga joxal
ma sama waa kër ab dund.»

24 Ba loolu amee Iram jox Suleymaan la mu bëgg ci banti garabi seedar ak
sippar. 25 Suleymaan ci wàllu boppam jox Iram ñaar fukki junni ak juróom
ñetti (28 000) barigoy peppu bele, ak ñaar fukki barigo ak ñaar (22) ci diwu
oliw gu ñu segal. Suleymaan di defal Iram noonu at mu ne. 26 Bu loolu weesoo
Aji Sax ji mayoon na Suleymaan xel mu rafet, na mu ko ko dige woon. Jàmm
it doxoon na diggante Iram ak Suleymaan, ba ñu fasante °kóllëre ñoom ñaar.

27 Noonu Buur Suleymaan sas fanweeri junniy nit (30 000) ci Israyil gépp ay
liggéeyi sañul-bañ. 28 Mu di léen yebal Libaŋ, weer wu nekk fukki junni
(10 000) dem. Bu ñu amee Libaŋ weer, am seeni kër ñaari weer. Adoniram a
jiite woon sas ya. 29 Suleymaan sàkk juróom ñaar fukki junniy (70 000)
yenukat ak juróom ñett fukki junniy (80 000) yettkati doj ca tund ya, 30 te
bokkul ak ñetti junni ak ñetti téeméeri nit (3 300) ñi Suleymaan tabb, ñuy
jiite liggéey bi, di saytu liggéeykat yi. 31 Buur santaane ñu jële fa doji tànneef
yu réy yu ñuy yett, muy kenug kër Yàlla ga. 32 Ba mu ko defee tabaxkati
Suleymaan ak tabaxkati Iram ak waa Gebal di yett ak a waajal bant yaak doj,
ya ñuy tabaxe kër ga.

Suleymaan tabax na kër Yàlla ga

6 1 Ca ñeenti téeméereelu at maak juróom ñett fukk (480), gannaaw ba
°bànni Israyil génnee réewum Misra, ca ñeenteelu atu nguuru

[b] **5.22** ***sippar*** garab la gu xeetook filaawo.

© MBS 2013

Suleymaan, ci weeru Siw, di ñaareelu weeru at ma[c], ca la Suleymaan tàmblee
tabax kër Aji Sax ji.

2 Kër gi Buur Suleymaan tabaxal Aji Sax ji, juróom benn fukki xasab[d] la
guddaay bi am, yaatuwaay bi di ñaar fukki xasab, taxawaay bi di fanweeri
xasab. 3 Buntu °néeg bu mag bi ab dëru biti la jàkkaarlool, yaatuwaayu dér bi
di ñaar fukki xasab, tollook yaatuwaayu kër gi. Guddaayam féete ci kanam
kër gi, yokke guddaayu kër gi fukki xasab. 4 Mu defal miiri kër gi ay palanteer
yu am feguwaay yu ñu we ay caax. 5 Mu tabax ay taax yu sës ca ñetti miiri
kër gi. Taax yi dar ñaari miiri néeg bu mag bi ak miiru néegu biir bu sell bi ci
gannaaw. Taax yi def ay néeg yu ndaw. 6 Taax mi féete suuf juróomi xasab
mooy yaatuwaayam, taax mi ci tegu di juróom benni xasab. Taaxum kaw mi
am yaatuwaayu juróom ñaari xasab; ndax dañoo bàyyi ay teguy làcc ci miiri
kër gi, ngir xaddi taax yi baña jàpp ci miiri kër gi.

7 Kër ga, ba ñu koy tabax ay doj lañu ko tabaxe, muy doj yu ñu yett fa ñu ko
jële ba noppi, moo tax du saddu, du sémmiñ mbaa lenn luy jumtukaayu weñ
bu ñu dégg mu dal, diir ba ñuy tabax kër ga.

8 Buntu taax mi ci suuf ma nga féete woon ndijoor, nit mana jaare ci ay
dëggastal, yéeg jàll ci taaxum digg mi, jóge ci taaxum digg mi, jàll ci taax mi
ci kaw.

9 Suleymaan tabax kër gi ba noppi, xadde ko dénki garabi seedar ak gàlluy
seedar. 10 Taaxi kaw yi wër kër gépp, bu ci nekk juróomi xasab la def
taxawaayam, lëkkalee ko peeri garabu seedar, ba mu sës ca kër ga.

11 Ci biir loolu kàddug Aji Sax ji dikkal Suleymaan. Mu ne ko: 12 «Kër gii de
yaa ngi koy tabax. Waaye soo sàmmee samay dogal ak samay ndigal, di jëfe
sama santaane yépp, di ci topp, su boobaa dinaa sottal li ma digoon sa baay
Daawuda ci sa mbir. 13 Dinaa dëkk ci digg bànni Israyil, te duma dëddu
Israyil, sama mbooloo.» 14 Noonu Suleymaan tabax kër gi, ba sottal ko.

---

[c] **6.1** ***weeru Siw*** moo yemook awril, jàpp me.

[d] **6:2** ***xasab*** mooy guddaayu loxo, diggante catu baaraamu digg ak conco.

© MBS 2013

Liggéey nañu biir kër gi

15 Fa féete biir nag, mu lale miir yi xànqi seedar, dale ko ci suuf ba ci xadd
bi. Dafa lal biir kër gi bant, lal dër bi xànqi sippar. 16 Bàyyi na itam ñaar fukki
xasab ci biir kër gi ci gannaaw, muy néeg bu mu lale banti seedar ci suuf ba
ci xadd bi ci kaw. Mu sàkk ko ci biir kër gi, mu dib néegu biir bu sell, di
°bérab bu sell baa sell. 17 Ñeent fukki xasab yi ko féete kanam di °néegu Yàlla
bu mag bi. 18 Banti seedar yi lale ci biir kër gi, dees cee yett ay nataali koog
ak tóor-tóor yu focci; lépp di bantu seedar, ba xeer feeñul.

19 Néeg bu sell baa sell ca biir kër ga ca biir-a-biir la waajal, ngir yeb fa °gaal
gay def àlluway kóllërey Aji Sax ji. 20 Néeg bu sell baa sell amoon na
guddaayu ñaar fukki xasab, yaatuwaay ba di ñaar fukki xasab, taxawaay ba di
ñaar fukki xasab; Suleymaan xoob ko wurusu ngalam. °Sarxalukaayu seedar
ba jàkkaarlook néeg ba, ñu di ca taal cuuraay, moom it xoob na ko wurusu
ngalam. 21 Noonu Suleymaan xoob biir néegu Yàlla ba wurusu ngalam. Mu
tàllal ay càllalay wurus fi kanam néeg bu sell baa sell, 22 daldi xoob ci biir
wurus ba mu daj.

Sarxalukaayu néeg bu sell baa sell, lépp la xoob wurus.

23 Ci kaw loolu mu sàkk ca biir néeg bu sell baa sell ñaari malaakay °serub
yu ñu yette bantu oliw, jëmm ju ci nekk am taxawaayu fukki xasab. 24 Benn
serub bi laaf mu ci nekk juróomi xasab la, muy fukki xasab ci catal menn laaf
mi ba ca catal laaf ma ca des. 25 Fukki xasab it mooy taxawaayu ñaareelu
serub bi, ndax ñaari serub yee tolloo dayo, bokk bind; 26 taxawaayub serub bu
ci nekk fukki xasab la.

27 Suleymaan teg serub ya ca digg néeg bu sell baa sell, seeni laaf fireeku,
catal laafu benn serub bi di laal genn wetu tabax bi, catal laafu serub ba ca
des di laal geneen wetu tabax bi. Seen ñaari cati laaf yi ci des it di laale fa
tollook digg néeg ba. 28 Mu teg ca xoob serub yi wurus.

29 Noonu mu yettlu ay serub ci kaw miiri ñaari néegi kër gi, yettaale garabi
ron ak i tóor-tóor yu focci, wërale. 30 Xoob na itam dëru tabax bi wurus, ci
néegu biir bi ak ci biti.

© *MBS 2013*

31 Buntu néeg bu sell baa sell kubéeri banti oliw la ko def, bunt bi njëëlam
ak i jënam bant lañu yu bindoo juróomi wet. 32 Ñaari kubéer yi banti oliw la;
mu yettlu ca kawam ay malaakay serub ak i ron ak i tóor-tóor yu focci, ba
noppi xoob lépp wurus, xoobaale serub yi wurus ak ron yi itam. 33 Noonu it la
def buntu néeg bu mag bi, ay jënam di bantu oliw, waaye bunt bi njëëlam ak
i jënam bant lañu yu bindoo ñeenti wet. 34 Ñaari kubéeram di bantu sippar,
bu ci nekk di ñaari xànq yuy warangiku. 35 Mu yettlu ci kaw kubéeri bunt yi
jëmmi serub ak i ron ak i tóor-tóor yu focci, daldi xoob lépp wurus.

36 Suleymaan tabaxe miiru ëttu biir bi xeeri yett ak xànqi seedar, ba ñetti
sësalantey xeer yu tegloo yu ne, benn sësalanteb xànqi seedar tege ca.

37 Ca ñeenteelu atu nguuru Suleymaan, yemook ñaareelu weer wa, di weeru
Siw, ca lañu teg kenug kër Aji Sax ji. 38 Ca fukkeelu at maak benn, yemook
juróom ñetteelu weer wa, di weeru Bul[e], ca la kër ga sotti, mook mboolem la
ca bokk ak na mu wara bindoo lépp. Suleymaan tabax na kër ga ci juróom
ñaari at.

Suleymaan tabax na këram

7 1 Kërug boppam nag, Suleymaan tabax na ko ci fukki at ak ñett, doora
sottal këram gépp. 2 Ma nga jëkka tabax kër ga ñuy wooye Gottub Libaŋ.
Guddaay bi di téeméeri xasab, yaatuwaay bi di juróom fukki xasab, taxawaay
bi di fanweeri xasab, def ñeenti sàppey jëni seedar yu yenu ay gàlluy seedar
yu ñu yett. 3 Ñu teg ay banti seedar ci kaw gàllu, yi jën yi yenu: muy ñeent
fukki gàllu ak juróom, sàppe bu nekk fukki gàllu ak juróom. 4 Mu am ñetti
sësalantey palanteer yu ñu fege ay laat te ñu dékkarloo ñett-ñett. 5 Bunt yépp
ànd ak seen banti feguwaay, bunt bu ci nekk def ñeenti wet yu janoo màkk
ñaar-ñaar; bunt yi sësaloo te dékkarloo ñett-ñett.

6 Ci biir loolu mu defar néeg ba ñuy wooye Néegu jëni kenu ya. Guddaay bi
di juróom fukki xasab, yaatuwaay bi di fanweeri xasab, ak beneen néeg ci
kanamam, mu ànd ak ay jëni kenoom ak xaddam bu mbaar ci kanam. 7 Mu

---

[e] **6.38** ***weeru Bul*** moo yemook oktoobar, jàpp nowàmbar.

© MBS 2013

tabax néeg ba ñuy wooye Néegu ngàngune ma walla Àttekaay ba, mu di fa àttee. Mu dare néeg bi banti seedar ci suuf ba ci kaw.

8 Këram ga mu dëkk it, ñu tabaxe ko noonu ci gannaaw Néegu ngàngune ma. Suleymaan teg ca tabaxal soxnaam doomu Firawna ja geneen kër gu nirook këram.

9 Tabax yooyu yépp biir ak biti xeeri tànneef yu ñu yett la, natt ko, xacc ko,
rataxal, dale ko ci kenu gi, ba ci cati xadd bi ci kaw, daleeti ci biti ba ci ëtt bu
mag bi. 10 Ñu defare kenu yi xeeri tànneef yu mag: yii di fukki xasab, yii di
juróom ñetti xasab. 11 Xeer yi tege ci kenu gi, xeeri tànneef la yu ñu yett, natt
ko, yemale, booleek banti seedar. 12 Miiru ëtt bu mag bi dees koo wëralee ay
xeeri yett ak i xànqi seedar: ñetti sësalantey xeer yu tegloo yu ne, benn sësalanteb xànqi seedar tege ca. Mu mel ni na ñu def ëttu kër Aji Sax ja ak dëru buntu kër ga.

Tëgg ba def na wàllam

13 Noonu Buur Suleymaan yónnee, jëli ca Tir ku ñuy wax Uram[f]. 14 Doomu
jëtun la woon, bokk ci giiru Neftali. Baayam dëkkoon Tir[g], di tëggub xànjar. Uram di ku xareñ lool, rafet xel te mane mboolem liggéeyu xànjar. Mu dikk ca Buur Suleymaan, liggéeyal ko la ñu ko sant lépp.

15 Mu móol ñaari xeri xànjar, wu ci nekk taxawaayu fukki xasab ak juróom
ñett, te wu ci nekk buumu fukki xasab ak ñaar a koy ub. 16 Ci biir loolu mu
defar ñaari boppi xànjar yu mu xelli, teg ko ci kaw xer yi, bopp bu ci nekk am
taxawaayu juróomi xasab. 17 Bopp yi ci kaw xer yi, bu ci nekk da koo rafetale
ab caaxu càllala, bopp bu ci nekk am ci juróom ñaar. 18 Mu defar ñaari jaray
gërënaat, solal ko caax yi, wëralee ko bopp yi, ci xer wu ci nekk. 19 Bopp yi
nekkoon ci kaw xer yi ci kanam nag bindoo ni lëppi tóor-tóor te bu ci nekk di
ñeenti xasab. 20 Bopp yi ci kaw ñaari xer yi, bu ci nekk ñaar téeméeri gërënaat
a ko wër ci kaw, feggook gamb bi ci wàllaa caax bi.

---

f 7.13 ***Uram*** mooy Iram ba tey. Seetal it aaya 40 ak 45.

g 7.14 ***Tir*** ab dëkk la bu bokkul ci Israyil.

© MBS 2013

21 Mu samp xer yi ci kanam bunt °néegu Yàlla bu mag bi; samp xeru ndijoor
wi, tudde ko Yakin (mu firi Day taxawal), samp xeru càmmoñ wi, tudde ko
Bowas (mu firi Day dooleel). 22 Kaw xer yi ay lëppi tóor-tóor yu ñu xellee ci
tege. Noonu liggéeyu xer ya sotti.

23 Ba mu ko defee Uram tëgg mbalkam njàpp mu mag, ma ñuy wax Géej ga.
Mu móol ko, mu mërgalu, di fukki xasab ci yaatuwaay, taxawaayam di
juróomi xasab, te buumu fanweeri xasab di ko ub. 24 Ay gamb la ko sàkkal ci
suufu kéméj gi, fukki gamb tollook xasab. Mu def gamb yi ñaari caq yu wër
mbalka mi ba mu daj te ànd ak mbalka mi ci benn xelli. 25 Mbalkam njàpp mi
tege ci kaw fukki jëmmi nag ak ñaar, ñett jublu bëj-gànnaar, ñett jublu sowu,
ñett jublu bëj-saalum, ñett jublu penku. Mbalka mi war nag yi, seeni gannaaw
féete biir, ñoom ñépp. 26 Dëllaayu mbalka mi tollook yaatuwaayu loxo. Ñu
defar kéméj gi, mu mel ni gémmiñu kaas, di nirook lëppi tóor-tóor. Mbalka
miy duy ñaar téeméeri barigo ak fanweer (230).

27 Mu daldi sàkk fukki rootukaayi xànjar yu ñuy dawal, bu ci nekk am
guddaayu ñeenti xasab, yaatuwaayam di ñeenti xasab, taxawaayam di ñetti
xasab. 28 Ni ñu defare rootukaay yi nii la: ay wetam lañu defare làcci xànjar,
lëkkalee làcc yi ay laat. 29 Muy làcc yu Uram yett ci kawam ay gaynde, ay nag
ak malaakay °serub. Kaw laat yi itam am na ci nataal yi. Mu yett ay caqi
tóor-tóor yuy lang ci suufu gaynde yeek nag yi. 30 Rootukaay bu nekk am na
ñeenti mbegey xànjar yu ñu lëkkalee yeti xànjar. Mu am ay kenu yu ñu xellil
rootukaay bi ci ñeenti koñam, kenu yi yenu benn bagaan te am ay nataali
tóor-tóor. 31 Gémmiñu rootukaay bu nekk amoon na omb bu mërgalu bu
bagaanu ndox biy tege. Xóotaayu gémmiñ gi di xasab, yaatuwaay bi di xasab
ak genn-wàll. Ñu yett ci kaw gémmiñ gi ay nataal ba tey. Rootukaay bi
mërgaluwul, waaye daa bindoo ñeenti wet yu janoo màkk ñaar-ñaar te yem
kepp. 32 Ñeenti mbege yi ronu làcc yi, tóori weñ yi ci wewe sax ci rootukaay
bi. Mbege mu ci nekk am na taxawaayu xasab ak genn-wàll. 33 Mbege yi
bindoo ni mbegey watiiri xare. Tóor yeek mbege yi ak sidditi mbege yi ak
ŋanku yi, xànjar lañu ko xellee. 34 Ñeenti kenu yi ci ñeenti koñi rootukaay bi,

© MBS 2013

bu ci nekk dees koo xelleendook weti rootukaay yi, ba lépp di benn. [35] Kaw
boppu rootukaay bu nekk, kéméj gu mërgaloo féete ci kaw, taxawaayam di
genn-wàllu xasab, njàppu yeek làcc yi sax ci, lépp di benn. [36] Fi amul dara ci
kaw njàppu yeek làcc yi, mu ñaas ci ay nataali serub ak i gaynde ak i garabi
ron yu ñu wërale ay caqi tóor-tóor. [37] Noonu la Uram defare fukki rootukaay
yi. Lépp bokk móol, yem dayo te bokk bind.

[38] Mu defar itam fukki bagaani xànjar; bagaan bu ci nekk tollook ñeenti
xasab, di def lu xawa tollook juróomi barigo; bagaan bu ci nekk tegu cib
rootukaay, ba fukki rootukaay yi daj.

[39] Ba mu ko defee mu taaj juróomi rootukaay fa féete kër Yàlla ga ndijoor ak
juróomi rootukaay fa féete kër ga càmmoñ. Mu teg mbalkam jàpp mi fa féete
kër ga ndijoor, ca wetu bëj-saalum, jàpp penku.

[40] Uram teg ca sàkk bagaan yu ndaw yi ak tonnikaay yi ak këll yi.

Noonu mu sottal mboolem liggéey ba ko Buur Suleymaan santoon mu defal
ko kër Aji Sax ji: [41] muy ñaari xer yi ak ñaari gamb yiy boppi xer yi, ak ñaari
caaxi càllala yiy muur ñaari gamb yi; [42] ak ñeenti téeméeri gërënaat yiy ànd
ak ñaari caax yi; caax bu nekk, ñaari caqi gërënaat, ñu dar ñaari gamb yiy
boppi xer yi; [43] ak fukki rootukaay yi ak fukki bagaan yi ci kaw rootukaay yi.
[44] Mbalkam jàpp mi it ci la, ak fukki nag ak yaar yi ronu mbalkam jàpp mi.
[45] Bagaan yu ndaw yi bokk na ci, ak tonnikaay yi ak këll yi. Mboolem yooyu
jumtukaayi kër Aji Sax ji, xànjar bu ñu jonj la Buur Suleymaan sant Uram, mu
defare ko. [46] Buur xellilu léen ci ay móoli ban ca jooru Yurdan, diggante
Sukkóot ak Sartan. [47] Suleymaan daldi bàyyi jumtukaay yooyu yépp noonu,
nattul diisaayu xànjar ba ca dem, ndax bare gu mu bare.

[48] Gannaaw loolu Suleymaan defarlu na mboolem yeneen jumtukaayi kër Aji
Sax ji: muy °sarxalukaayu wurus bi ñuy taal cuuraay, ak taabalu wurus bi ñuy
teg mburum teewal mi[h] [49] ak tegukaayi làmpi wurusu ngalam yi, juróom ci
wetu ndijoor, juróom ci wetu càmmoñ, fi kanam néeg bu sell baa sell;

---

[h] **7.48 *mburum teewal mi*** mooy mburu mi ñuy teewal fi kanam Aji Sax ji.

© MBS 2013

tegukaay yi ànd ak seeni tóor-tóor, ak seeni làmp ak seeni ñiim, lépp di
wurus; 50 ndab yi itam di wurusu ngalam, ak feyukaay yi ak këll yi ak kopp yi
ak andi cuuraayu yi ak ngoosi wurus yi bunti biir kër gi wewe, ñu di fa jaare
dugg ca °bérab bu sell baa sell, ak ngoosi wurus yi beneen buntu kër gi wewe,
te ñu di fa jaare dugg ci néegu Yàlla bu mag bi.

51 Ba loolu amee mboolem lu Buur Suleymaan liggéeyal kër Aji Sax ji daldi
sotti. Mu boole xaalis baak wurus waak jumtukaay ya baayam Daawuda
sellalaloon Aji Sax ji, yeb ko ca denc ya def alali kër Aji Sax ji.

Sancal nañu gaalu Yàlla ga

8 1 Ba mu ko defee Buur Suleymaan woolu magi Israyil. Mboolem kilifay
giiri Israyil ak seen njiiti kër maam ya daje Yerusalem ca moom, ngir ñu
àgg °Siyoŋ, gox bu ñu naan Kër Daawuda, ba yékkatee fa °gaal ga kóllërey Aji
Sax ji dence.

2 Waa Israyil gépp nag daje ca Buur Suleymaan, ca màggalu juróom
ñaareelu weer wa, di weeru Etanim[i]. 3 Ba magi Israyil ñépp dikkee, °sarxalkat
ya yékkati gaal ga. 4 Ñu boole gaalu Aji Sax ja, ak °xaymab ndaje ma, ak
mboolem jumtukaay yu sell ya ca biir xayma ba. Sarxalkat ya ak °Leween ña
daldi gàddu lépp. 5 Buur Suleymaan ak mbooloom Israyil ma daje fa moom,
ñoom ñépp teew. Ñu jàkkaarlook gaal ga, di rendi ay gàtt ak i nag yu kenn
manula lim mbaa nga di ko waññ ndax bare.

6 Gannaaw loolu sarxalkat ya yóbbu gaalu Aji Sax ja ca bérabam, ca néegu
biiru kër Yàlla ga, ca °bérab bu sell baa sell, ca ron laafi malaakay °serub ya.
7 Ndaxte jëmmi serub ya, seeni laaf daa tàllalu, tiim fa gaal gay toog. Laaf ya
yiir kaw gaal ga ak i njàppoom. 8 Njàppu ya daa guddoon, ba nit mana séen
cat ya te fekk ko toll ca bérab bu sell ba ca kanam néeg bu sell baa sell.
Waaye maneesula toll ca biti di séen cat ya. Njàppu yaa nga fa ba tey jii.
9 Dara nekkuloon ca biir gaal ga, lu moy ñaari àlluway doj ya ca Musaa

---

[i] **8.2** ***weeru Etanim*** moo yemook sàttumbar, jàpp oktoobar, ñu do ca amal màggalu Mbaar ya.

© MBS 2013

yeboon ca tundu Oreb[j], fa Aji Sax ji fasante woon °kóllëre ak °bànni Israyil,
gannaaw ba ñu génnee réewum Misra.

10 Ba sarxalkat ya génnee bérab bu sell ba, niir wa daa fees kër Aji Sax ja,
11 ba sarxalkat ya talatuñoo liggéey, ndax leeru Aji Sax ja daa nekkoon ca niir
wa, niir wa feesal kër ga.

Suleymaan àddu na

12 Ba mu ko defee Suleymaan ne: «Aji Sax ji waxoon na ne dinay dëkk ci niir
wu fatt.» 13 Mu ne Aji Sax ji: «Tabaxal naa laa tabaxal kër gu yànj, muy sa kër
gooy dëkk fàww.» 14 Buur Suleymaan walbatiku, ñaanal mbooloom Israyil
mépp, fekk mbooloom Israyil mépp a nga taxaw. 15 Mu ne: «Cant ñeel na Aji
Sax ji, Yàllay Israyil, moom mi wax ak sama baay Daawuda ci gémmiñam te
sottal na li mu waxoon ci kàttanam. Ndax noon na ko: 16 “La ko dale ca bés ba
ma génnee °bànni Israyil, sama ñoñ ca Misra ba tey, tànnuma benn dëkk, ci
genn giiri Israyil, bu ñu may tabaxal kër, tudde ma ko. Waaye tànn naa la
yaw Daawuda, fal la, nga jiite Israyil, sama ñoñ.” 17 Sama baay Daawuda nag
fasoon na yéene tabax kër gu mu tudde Aji Sax ji, Yàllay Israyil. 18 Waaye Aji
Sax ji wax sama baay Daawuda, ne ko: “Gannaaw am nga yéeney tabax kër,
tudde ma ko, def nga lu rafet, ngir moo doon sa yéeney xol. 19 Waaye du yaw
yaay tabax kër gi; sa doom ju góor ju soqikoo ci sa geño, moom mooy tabax
kër gi, tudde ma ko.”

20 «Aji Sax ji sàmm na waxam ja mu waxoon. Wuutu naa sama baay
Daawuda, toog ci jalub Israyil, muy la Aji Sax ji waxoon. Tabax naa kër gi,
tudde ko Aji Sax ji, Yàllay Israyil. 21 Sàkk naa fa it bérab, jagleel ko °gaal gi
def àlluway kóllërey Aji Sax, ji mu fasoon ak sunuy maam, ba mu léen génnee
réewum Misra.»

---

[j] **8.9** ***Oreb*** mooy Sinayi ba tey.

Suleymaan yékkati na kàddug ñaan

[22] Noonu Suleymaan taxaw jàkkaarlook °sarxalukaayu Aji Sax ji, fa kanam
mbooloom Israyil mépp. Mu tàllal ay loxoom asamaan, [23] daldi ne: «Yaw Aji
Sax ji Yàllay Israyil, amul jenn yàlla ju mel ni yaw ci kaw asamaan mbaa ci
suuf, yaw miy sàmm sa °kóllëreek sa ngor sa digganteek sa jaam ñi la toppe
xol bu la wéetal. [24] Sàmm nga wax ja nga waxoon sama baay Daawuda, sab
jaam, te sottal nga ko bés niki tey ci sa kàttan.

[25] «Aji Sax ji, Yàllay Israyil, léegi nag, ngalla sàmmal li nga waxoon sama
baay Daawuda, sa jaam ba, ne ko: "Deesu la xañ mukk ci saw askan ku góor
kuy toog ci kaw jalub Israyil ci sama kanam, ndegam saw askan a ngi moytu
seen bopp, di ma déggal tey jëfe ni nga daan jëfe." [26] Kon nag yaw Yàllay
Israyil, ngalla sottalal wax jooju nga waxoon sama baay Daawuda, sa jaam
ba.

[27] «Waaye yaw Yàlla! Ndax dinga dëkk ci kaw suuf sax? Seetal rekk,
asamaan ba ca asamaani asamaan yi manu laa fat, waxumalaa kër sii ma
tabax. [28] Waaye Aji Sax ji, sama Yàlla, rikk, teewlul li ma lay ñaan, man sab
jaam, di la ko dagaan; ngalla déggal sama yuux, te nangu ñaan gi ma lay
ñaan bés niki tey. [29] Yal nanga ne jàkk guddeek bëccëg ci kër gii, di bérab bi
nga noon: "Fi la sama tur di nekk," te yal nanga dégg ñaan gi ma jublu bérab
bii, di ko ñaan, man sab jaam. [30] Yal nanga ma nangul samag ñaan, nangul
Israyil sa mbooloo. Bu ñu jubloo bérab bii, ñaan la, yal nanga ko dégge fa nga
toll ca asamaan, daldi léen nangul, jéggal léen.

[31] «Ku ñu tuumaal ne moo tooñ moroomam, te yoon teg ko mu wara waatsi
fi sa sarxalukaay bi ci biir kër gii, [32] rikk nanga ko dégge ca asamaan te jo sa
loxo ci mbir mi, àtte say jaam, ba daan ki tooñ, mu jot yoolu jëfam, te nga
setal deru ki tooñul, ba jox ko dëgg.

[33] «Bu ab noon dumaa Israyil, sa mbooloo, ndax tooñ gu ñu la tooñ, bu ñu
waññikoo ci yaw, tudd la, diis la seeni ñaan ak seeni dagaan ci biir kër gii,
[34] su boobaa yal nanga toll fa asamaan, dégg Israyil sa mbooloo, ba baal léen
séen bàkkaar te delloo léen ca réew ma nga joxoon seeni maam.

© MBS 2013

[35] «Bu asamaan tëjoo, taw amul ndax tooñ gu ñu la tooñ, bu ñu jubloo bérab
bii, ñaan la, tudd fi sa tur te dëddu seen bàkkaar ndax sa mbugal, [36] su boobaa
ngalla nanga toll fa asamaan, dégg sa jaam ñii di Israyil sa mbooloo, ba jéggal
léen. Ngalla jàngal léen bu baax yoonu njub wi ñu wara jaare te nga taw ci sa
kaw suuf, si nga joxoon sa mbooloo, muy seen cér.

[37] «Bu xiif dikkee ci réew mi mbaa mbas mbaa gàncax gi lakk mbaa benaat
xuural ko, mbaa mu diy njéeréer mbaa soccet ak noon yu song réew mi, ba
gaw fi ab dëkk, mbaa muy lépp luy musiba ak jàngoro, su boobaa, [38] lépp lu
ciy ñaan ak ug tinu gu bawoo ci ku mu mana doon ci sa mbooloom Israyil te
fekk ku ci nekk réccu ci xolam, ba tàllal ay loxoom jublook kër gii, [39] ngalla
kon nanga léen dégge fa nga toll ca asamaan. Nanga léen baal te jo sa loxo ci
mbir mi. Yoolal ku nekk mboolem ay jëfam, ndax xam nga xolam, ngir yaw
rekk yaa xam xolu nit ku nekk. [40] Su ko defee dinañu la ragal seen giiru dund
ci biir réew mi nga joxoon sunuy maam.

[41] «Te itam doxandéem bu jóge réew mu sore ndax sa tur wu mu dégg, te
bokkul ci sa mbooloom Israyil, [42] — ndax kat dees na dégg sa tur wu réy ak sa
doole ju bareek sa kàttan gu yéeme — bu ñëwee jublu ci kër gii, ñaan la,
[43] ngalla nanga toll fa asamaan, dégg doxandéem bi, defal ko mboolem lu mu
la ñaan, ndax xeeti àddina yépp xam la te ragal la, ni la sa mbooloom Israyil
xame, ragale la ni, te ñu xam ne sa tur a ngi teew ci kër gii ma tabax.

[44] «Bu sa mbooloo demee ci sa ndigal, di xarejeek noonam, ba ñaan ci yaw
Aji Sax ji, jublook dëkk bi nga tànn ak kër gi ma tabax tudde la ko, [45] ngalla
nanga toll asamaan, dégg seen ñaan ak seeni dagaan te dëggal léen.

[46] «Amul ku dul moy, kon bu ñu la moyee, ba nga mere léen, teg léen ci
loxol noon bi, mu jàpp léen, def léen i jaam, yóbbu réewam, mu sore mbaa
mu jege, [47] ba gannaaw gi ñu tuub, seen xol walbatikoo ca réew ma ñu léen
jàpp njaam, ba ñu tinu la ca réew ma ñu léen note, ne la bàkkaar nañu, def
nañu lu jekkadi te jubadi, [48] bu ñu waññikoo ci yaw, seen lépp wéetal la,
foofa ca seen réewu noon, ya léen jàpp, ba ñaan la, jublook seen réew ma nga
joxoon seeni maam, ak dëkk bi nga tànn, ak kër gii ma tabax, tudde la ko,

© *MBS 2013*

49 ngalla su boobaa, nanga dégge seen ñaan ak seeni tinu fa nga toll ca
asamaan te dëggal léen. 50 Baalal sa mbooloo seeni moy ak mboolem seeni
tooñ seen digganteek yaw, te nga nooyal xoli ña léen not, ngir ñu laaye léen
biir. 51 Ndax kat ñoo di sa mbooloo mi nga séddoo, génnee léen Misra, taalu
xellikaayu weñ gu ñuul ga.

52 «Sang bi, teewlul bu baax samay tinu ak sa tinuy mbooloom Israyil mii, ba
nangul léen mboolem lu ñu la jooy, 53 ndaxte danga léena ber ci biir xeeti
àddina yépp, séddoo léen, te waxoon nga ko, Musaa sa jaam ba jottali ko, ba
ngay génne sunuy maam Misra, yaw Boroom biy Aji Sax ji.»

Suleymaan ñaanal na bànni Israyil

54 Ba Suleymaan noppee ñaan Aji Sax ji mboolem ñaanam ya ak dagaanam
yooyu, daa siggee ca °sarxalukaayu Aji Sax, ja mu sukkoon tàllal loxo ya,
jublu asamaan. 55 Mu taxaw, di ñaanal mbooloom Israyil mépp, daldi àddu ca
kaw ne: 56 «Cant ñeel na Aji Sax, ji may Israyil mbooloom fu mu napploo,
muy la mu waxoon lépp, ngir benn baat fanaanul àll ci digey jàmm yi mu
dige woon yépp, Musaa jaamam ba jottali. 57 Yal na sunu Yàlla Aji Sax ji ànd
ak nun, na mu ànde woon ak sunuy maam. Yàlla bu nu wacc mukk mbaa mu
di nu dëddu. 58 Yal na nu xiir ci boppam, nuy tegu ci yoonam yépp, di jëfe ay
santaaneem ak i dogalam ak àttey yoonam yi mu dénkoon sunuy maam.
59 Sama kàddu yii ma ñaan fi kanam Aji Sax ji, yal na doon lu sunu Yàlla Aji
Sax ji def yitteem guddeek bëccëg. Mu di ma dëggal, man jaamam, di dëggal
Israyil mbooloom, saa yu nu ko soxlaa. 60 Su ko defee xeeti àddina yépp
dinañu xam ne Aji Sax ji mooy Yàlla, te amul moroom. 61 Waaye nag nangeen
jox Aji Sax ji sunu Yàlla xol, wéetal ko ba mu mat sëkk, ngir ngeen mana
tënku ciy dogalam tey jëfe ay santaaneem ni bésub tey.»

Suleymaan daloo na kër Yàlla ga

62 Ba loolu amee Buur Suleymaan ànd ak Israyil gépp, rendil Aji Sax ji ay
sarax. 63 Mu defal Aji Sax ji °saraxi cant ci biir jàmm, lépp di ñaar fukki junniy

© MBS 2013

nag ak ñaar (22 000) ak téeméeri junniy gàtt ak ñaar fukk (120 000). Noonu
Buur ak °bànni Israyil gépp jagleel Aji Sax ji kër Yàlla ga. 64 Bésub keroog
Buur daa sellal digg ëtt ba janook kër Aji Sax ji, rendi fa °sarax suy lakk ba
jeex, joxe fa °saraxu pepp ma ak nebbonu saraxu cant ci biir jàmm, ndax
saraxu lakk mu jeex ba ak saraxu pepp ma ak nebbonu saraxu cant ga ci biir
jàmm, loolu lépp xajuloon ca °sarxalukaayu xànjar bay nekk fa kanam Aji Sax
ji.

65 Suleymaan di màggal diiru fan yooyu, ànd caak Israyil gépp, muy ndaje
mu réy. Nit ñi jóge Lebo Amat ca bëj-gànnaar ba ca xuru Misra ca bëj-saalum,
di màggalsi fi sunu Yàlla Aji Sax ji, ba mu am juróom ñaari fan, tegaat ca
juróom ñaari fan, muy fukki fan ak ñeent. 66 Ba bés ba délsiwaatee,
Suleymaan yiwi mbooloo ma, ñu taggtook moom, ba noppi ñibbi seeni kër,
boole mbégte ak bànneexu xol ndax mboolem lu baax li Aji Sax ji defal
Daawuda jaamam ba, defal ko Israyil, mbooloom.

Aji Sax ji feeñu na Suleymaan

9 1 Ba Suleymaan tabaxee kër Aji Sax ji ak kër Buur, ba sottal lépp lu mu
bëggoona def, 2 la ko Aji Sax ji feeñu ñaareel bi yoon, na mu ko feeñoo
woon Gabawon. 3 Aji Sax ji ne ko: «Dégg naa li nga ñaan, di ma ko dagaan.
Sellal naa kër gii nga tabax, ngir dëj fi sama tur ba fàww. Teg naa ci sama
bët, jàpp ko ci sama xol ba fàww.

4 «Yaw nag, soo ma toppee ni ma sa baay toppe woon cig mat ak ug njub, di
def lépp lu ma la sant, di sàmm samay dogal ak sama àttey yoon, 5 kon dinaa
saxal sab jal ci kaw Israyil ba fàww, muy la ma waxoon sa baay Daawuda, ne
ko: “Deesu la xañ ku góor kuy toog ci jalub Israyil.” 6 Waaye su ngeen ma
dëddoo ba dëddu ma, yéen ak seeni sët, ba jëfewuleen samay santaane ak
sama dogal yi ma léen tëralal, xanaa di topp yeneen yàlla, di léen jaamu, 7 su
boobaa dinaa dagg °bànni Israyil, mu jóge fi déndu suuf bi ma léen jox. Te
kër gii ma sellaloon ngir sama tur dinaa ko xalab. Kon Israyil doon ñu ñuy
léeboo ci biir xeet yépp.

© MBS 2013

8 «Su boobaa kër gii dina gent te képp ku ko romb dina yéemu tey muslu ci
lu ni mel. Dinañu ne: “Lu tax Aji Sax ji def nii réew mii ak kër gii?” 9 Ñu ne
léen: “Li ko waral mooy dañoo dëddu seen Yàlla Aji Sax, ji jële seeni maam
réewum Misra, di ànd ak yeneen yàlla, di léen topp ak a jaamu. Moo tax Aji
Sax ji teg léen musiba mii mépp.”»

Buur Suleymaan jëflante naak Buur Iram

10 Diiru ñaar fukki at yi Suleymaan tabax ñaari kër yi, di kër Aji Sax ji ak kër
Buur, 11 Iram buuru Tir jox na Suleymaan ay banti garabi seedar ak sippar[k],
ak mboolem lu mu soxla ci wurus. Buur Suleymaan jox Iram ñaar fukki dëkk
ci diiwaanu Galile. 12 Ci kaw loolu Iram bàyyikoo Tir, seeti dëkk ya ko
Suleymaan jox, waaye dëkk ya neexu ko. 13 Mu ne ko: «Sama waay, dëkk yi
nga ma jox nag?» Mu daldi tudde dëkk ya réewum Kabul[l], mooy turam ba tey
jii. 14 Iram yónnee woon na Buur fanweeri barigoy wurus ak juróom.

15 Buur Suleymaan dafa dogaloon liggéeyu sañul-bañ bu mu sas ay nit. Ñu
tabax kër Aji Sax ji ak këru boppam ak sëkkub Milo[m] ak tatay Yerusalem ya
ak dëkk yii di Asor, Megido ak Geser. Ni mu deme nii la: 16 Firawna buuru
Misra moo daloon ci kaw Geser, nangu dëkk ba, lakk ko, rey Kanaaneen ña ca
dëkkoon, daldi may dëkk ba doomam jay soxnas Suleymaan, muy yebam.
17 Suleymaan tabaxaat Geser ak Bet Oron Suuf 18 ak Baalat ak Tamar[n] ca
màndiŋu réew ma, 19 ak mboolem dëkki dencukaayam ak dëkk ya watiiri
xareem dence ak dëkk ya fas ya nekk. Mu tabax lépp lu mu bëgg ci biir
Yerusalem ak ca tundu Libaŋ ak mboolem réew ma mu moom.

20 Amoon na ñu des ca réew ma, di mboolem Amoreen ñaak Etteen ñaak
Periseen ñaak Eween ñaak Yebuseen ña, waaye bokkuñu woon ci °bànni
Israyil. 21 Seen sët ya léen wuutu ca réew ma, waa Israyil manu léen woona
boole aayalal Aji Sax ji, faagaagal léen. Suleymaan nag dugal léen ci liggéeyu

---

[k] **9.11** ***sippar:*** seetal ci 5.22.
[l] **9:13** ***Kabul*** man na firi Jarul dara.
[m] **9.15** ***Milo*** xur la wu doxoon diggante kër Yàlla ga ak gox ba ñu naan Kër Daawuda. Suleymaan sëkklu ko.

© MBS 2013

sañul-bañ, ñu doon ay jaam ba tey jii. 22 Waaye ñi bokk ci bànni Israyil,
Suleymaan defu léen i jaam, ndax ñoo doon ay xarekatam. Ñii di ay dagam ak
i jawriñam, ñee di njiiti xareem ak i boroom watiiri xareem, ña ca des di
dawalkati watiiram. 23 Ñoo doon itam saytukat yi yore liggéeyi Suleymaan.
Amoon na juróomi téeméeri jawriñam ak juróom fukk (550) yu daan jiite nit
ñiy def liggéey bi.

24 Doomu Firawna ja nag jóge gox ba ñu naan Kër Daawuda, séyi kër ga ko
Suleymaan tabaxal. Gannaaw gi Suleymaan tabax na sëkkub Milo.

25 Suleymaan di def ñetti yoon cim at ay °sarax yuy lakk ba jeex ak °saraxi
cant ci biir jàmm, di ko sarxal ci kaw °sarxalukaay bi mu tabaxal Aji Sax ji,
boole ci di taal cuuraay ci kaw sarxalukaay bi, fi kanam Aji Sax ji. Mu daldi
matal la war ca kër Yàlla ga.

26 Ci biir loolu Suleymaan defarlu gaal yu mag ca Esiyon Geber ga ca wetu
Elat ca réewum Edom, ca tefesu géeju Barax ga. 27 Iram yebal ay nitam, ñuy
mool yu xam géej. Ñuy liggéeyandook niti Suleymaan ca gaal ya. 28 Noonu ñu
ànd dem Ofir, jële fa téeméeri barigoy wurus ak ñaar fukk, indil Buur
Suleymaan.

Lingeer buuru Saba seetsi na Suleymaan

10 1 Ci kaw loolu Lingeer bay buuru Saba dégg Suleymaan ak tur wa mu
amoon te Aji Sax ji tax. Mu dikk di nattusi xelum Suleymaan, di ko
cax cax yu jafe. 2 Mu agsi Yerusalem, ànd ak topp mu takku lool ak giléem yu
sëf ay ndàbb yu xeeñ ak wurus wu baree bare ak per yu jafe. Ba mu dikkee ci
Suleymaan, daldi koy wax mboolem la mu jàppoon ci xelam. 3 Suleymaan
tontu ko li mu ko laaj lépp, ba du lenn lu mu laaj lu tiiñ Buur, ba leeralalu ko
ko. 4 Lingeer buuru Saba gis ni Suleymaan rafetem xel ak kër ga mu tabax,
5 ak njëlam ak jataayu dagam ya ak liggéeyu surgaam ña ak seen col ga ak
ñay topptoo ay naanam, ak saraxam ya muy sarxal ca kër Aji Sax ji, di °sarax
yay lakk ba jeex. Mu yéemu, ba ne tesax.

---

[n] **9.18** ***Tamar*** dees na ko wax Tadmor ba tey.

© MBS 2013

[6] Mu ne Buur: «La ma déggoon ca sama réew ci say mbir ak sa xel mu rafet
kay, dëgg la! [7] Gëwma ko woon ba bi ma ñëwee, ba teg ci sama bët. Ndeke
genn-wàll gi sax waxeesu ma ko woon. Weesu nga fopp la ma déggoon ci
yaw, ci xel mu rafet ak alal. [8] Ndaw mbégte mu réy ci say nit! Ndaw mbégte
ci sa jawriñ ñii sa kanam, di dégg sa kàddu yu xelu! [9] Cant ñeel na sa Yàlla Aji
Sax ji, moom mi la bége, ba teg la ci jalub Israyil. Aji Sax ji daa sopp Israyil
cofeel gu dul jeex, moo tax mu fal la buur, ndax nga saxal fi dëgg ak njekk.»

[10] Noonu Lingeer buuru Saba may Suleymaan fanweeri barigoy wurus ak juróom, ak cuuraayu ndàbb lu ne gàññ, ak i per yu jafe. Amul ndàbb lu fa dikkati gannaaw loolu te tollook la Lingeer buuru Saba mayoon Buur Suleymaan.

[11] Ci kaw loolu gaali Buur Iram ya daan jële wurus ca réewum Ofir, indaale
lu takkoo takku ci banti sàntaal ak i per yu jafe, jële ko Ofir. [12] Buur jël banti
sàntaal ya, defaral ci kër Aji Sax ji ak kër Buur ay sëppukaayi kaw taax ak xeeti xalam ngir xalamkat yi. Amul banti sàntaal bu fa masa dikk, toll noonu te giseesu fi lu ni toll booba ba tey.

[13] Buur Suleymaan itam may Lingeer buuru Saba mboolem lu mu bëgg te ñaan ko ko. Bokkewul ak li ko Suleymaan joxal boppam ci tabe gu buur bu toll ni moom yellool. Ba loolu amee Lingeer buuru Saba bàyyikoo fa mook toppam ma, ñibbi réewam.

Suleymaan bare woon na alal

[14] Diisaayu wurus wa Suleymaan daan jot at mu nekk nag ñaar téeméeri
barigo, [15] te limaaleesul galag ya muy jële ca jaaykat ya ak jula yaak mboolem buuri sowub jant yaak jaraafi réew ma.

[16] Buur Suleymaan nag sàkklu ñaar téeméeri pakk yu mag, di wurus wu ñu
tëgg ba mu jekk, benn bu ci nekk di juróom benni kilo, [17] ak ñetti téeméeri
pakk yu ndaw, di wurus wu ñu tëgg ba mu jekk, pakk bu ci nekk di kilo ak liibar. Noonu Buur boole ko denc ca këram ga ñuy wax Gottub Libaŋ.

© MBS 2013

18 Buur teg ca sàkk ngàngunem bëñi ñay, di mu mag, mu xoob ko wurusu
ngalam. 19 Juróom benni dëggastal la ngàngune ma am, wéeruwaay ba
mërgalu ca kaw. Mu am loxo wet gu nekk. Loxo yaa nga feggook ñaari jëmmi
gaynde yu taxaw, wet gu nekk benn. 20 Mu am it fukki jëmmi gayndeek ñaar
yu taxaw ca ñaari weti juróom benni dëggastal ya, ñaari gaynde séq
ndëggastal lu nekk. Sàkkeesul lu ni mel ci genn nguur!

21 Mboolem lu Buur Suleymaan daan naane wurus la, te mboolem ndabi
këram ga ñuy wax Gottub Libaŋ wurusu ngalam la. Dara du ca xaalis, ndax
xaalis tekkeetul woon dara ca jamonoy Suleymaan. 22 Te sax ay gaali géej yu
mag la Buur amoon, yu doon ànd ak gaali Iram, ñetti at yu nekk gaal ya yeb
wurus ak xaalis ak bëñi ñay, ak ay golo ak i dàngin.

23 Buur Suleymaan moo gënoona màgg buur yi ci kaw suuf yépp, muy ci alal
di ci xel mu rafet. 24 Mboolem waa àddina dañu daan wuta giseek Suleymaan,
ngir taataansi xelam mu rafet mi ko Yàlla xelal. 25 At mu jotaa, ku nekk di ko
indil sab teraanga, muy ay jumtukaayi wurus ak yu xaalis ak i mbubb ak i
gànnaay ak i cuuraay ak i fas ak i berkelle.

26 Suleymaan dajale watiir yaak fas ya, muy junni ak ñeenti téeméeri watiir
(1 400), ak fukki junniy fas ak ñaar (12 000) yu mu denc ca dëkk ya watiir ya
féete, ak ca Yerusalem ga mu nekk. 27 Noonu Buur lateel xaalis ci Yerusalem
ba muy saf i doj, garabi seedar yi ne xas ni garabi sikomoor yi late ci joor gi.
28 Ña nga daan jëggaani fasi Suleymaan ca réewum Misra ak Silisi[o], ay
baana-baanay buur di léen fa jënde. 29 Benn watiir bu ñu jënde Misra, doon
léen dikke juróom benni téeméeri dogi xaalis (600), aw fas di téeméer ak
juróom fukki dogi xaalis (150). Ñu di ca indaaleel mboolem buuri Etteen
ñaak buuri Siri.

Suleymaan moy na

11 1 Ci biir loolu Buur Suleymaan bëggoon na jigéeni yeneen xeet yu bare
te bokkul ak doomu Firawna ji mu jëloon: ñuy ay jigéeni Mowabeen

---

o **10.28** ***Silisi*** mooy Kewe ba tey.

© *MBS 2013*

ak jigéeni Amoneen ak jigéeni Edomeen ak jigéeni waa Sidon ak jigéeni
Etteen. 2 Ñooñu bokk ci xeet, yi Aji Sax ji waxoon °bànni Israyil ne léen:
«Buleen jëli jabar ci ñoom, ñoom it buñu takksi ci yéen ndax kon dinañu léen
dëpp, ngeen topp seeni tuur.» Waaye Suleymaan bëgg léen, taq léen. 3 Mu
denc ca juróom ñaar téeméeri lingeer (700) ak ñetti téeméeri (300) nekkaale.
Soxnaam ya nag dëpp ko.

4 Ba Suleymaan demee ba màggat, ay soxnaam xiir ko ci topp yeneen yàlla,
ba wéetalul Yàllaam Aji Sax ji, na ko Daawuda, baayam wéetale woon. 5 Ba
loolu amee Suleymaan di topp tuur ya ñuy wax Astàrt[p] di tuuri waa Sidon, ak
Milkom, tuuru Amoneen mu siblu ma. 6 Mu def lu ñaaw fi kanam Aji Sax ji.
Suleymaan jeexul woon ci Aji Sax ji, na baayam Daawuda jeexe woon ci
moom. 7 Ci biir loolu Suleymaan tabaxal Kemos, tuuru Mowab mu siblu ma,
ab °bérabu màggalukaay ca kaw tund wa féete Yerusalem penku. Mu
tabaxaleel ca Moleg[q], tuur mu siblu ma Amoneen ñay jaamu. 8 Mu defal
noonu mboolem soxnaam ya xeetoo feneen, ñuy taalal seeni tuur cuuraay, di
léen rendil ay sarax.

9 Aji Sax ji nag mere Suleymaan ndax la mu ko dëddu, moom Aji Sax ji,
Yàllay Israyil ji ko feeñu woon ñaari yoon. 10 Dafa santoon Suleymaan ci mbir
moomu, ne ko bumu topp tuuri yeneen xeet yi. Waaye deful li ko Aji Sax ji
santoon. 11 Aji Sax ji ne Suleymaan: «Gannaaw nii nga defe, sàmmoo sama
°kóllëre, sàmmoo sama dogal yi ma la tegoon, dinaa foqatee nguur gi ci say
loxo, jox ko sab surga. 12 Waaye duma ko def ci sag dund ngir sa baay
Daawuda. Ci sa loxol doom ju góor laa koy foqatee. 13 Te ba tey du nguur
gépp laay foqati. Dinaa bàyyee sa doom genn giir ngir Daawuda sama jaam
ba ak Yerusalem gi ma tànn.»

---

[p] **11.5** ***Astàrt*** tuur mu jigéen la woon bu ay xeeti penku daan jaamu. Ñu yaakaaroon ne dina léen may, ñu jur doom yu bare, seeni jur ak seeni tool it, lépp nangu ba bare. Ñu jàppoon ne Astàrt mooy jabaru tuur ma ñu naan Baal.

[q] **11.7** ***Moleg*** ak Milkom jàpp nañu ne benn la.

© *MBS 2013*

Ay noon jógal nañu Suleymaan

14 Ba mu ko defee Aji Sax ji gemb ab noon bu jógal Suleymaan. Muy Adàdd,
Edomeen ba askanoo ca buuru Edom. 15 Ba Daawuda di xareek waa Edom te
Yowab njiital xareem demoon di suuli néew ya, Daawuda daa reyoon góori
Edomeen ña ñépp. 16 Yowab ak Israyil gépp toog fa juróom benni weer, ba
keroog ñu rey góori Edomeen ñépp. 17 Ci biir loolu Adàdd ànd ak ay Edomeen
ñu bokkoon ci dagi baayam, daldi daw jëm Misra. Booba Adàdd xale bu góor
bu ndaw la woon. 18 Ñu jóge Majan, dem Paran, ànd ak ay waa Paran dem
Misra, ca Firawna buuru Misra. Firawna jox Adàdd suuf, may ko kër ak ub
dund. 19 Firawna dafa bëggoon Adàdd lool, ba may ko jabar rakki Lingeer
Tapenes, jabari boppam. 20 Rakki Tapenes ja am ak Adàdd doom ju góor, di
Genubat; Tapenes yor ko ca biir kër Firawna, Genubat nekk ak doomi
Firawna, ca biir kër Firawna. 21 Ci kaw loolu Adàdd dégge fa mu nekk ca
Misra ne Daawuda nelaw na, fekki ay maamam, te Yowab njiital xare la it dee
na. Adàdd ne Firawna: «Yiwi ma, ma dellu sama réew.» 22 Firawna ne ko:
«Ana loo ñàkk fii ci man, ba bëgga dellu nii sam réew?» Adàdd ne ko: «Du
dara sax de, xanaa bëgg rekk, nga yiwi ma, ma dem.»

23 Yàlla dellu gemb ab noon bu jógal Suleymaan. Muy Reson doomu Eliyada
ma dawe woon ca Adadeser buuru Soba, sangam ba. 24 Mu boole ay
farandoom, ànd ak ñoom, jiite léen gannaaw ba Daawuda faagaagalee
xarekati sangam. Ñu dem sanc Damas, moom ko. 25 Reson nag dafa noonoo
woon Israyil diir ba Suleymaan di dund, dolli ca la léen Adàdd lëjal. Noonu
Reson falu ca Siri, di bañaaleb Israyil.

26 Keneen ku jógal Buur Suleymaan di Yerbowam doomu Nebat, Efrayimeen
bu dëkk Cereda, ndeyam tudd Ceruya, dib jëtun. Ma nga bokkoon ca jawriñi
Suleymaan. 27 Ni mu jógale Buur nii la: Suleymaan da doon yékkati sëkkub
Milo ba[r], di fatt tatay gox ba ñu naan Kër Daawuda miy baayam. 28 Booba
Yerbowam xalelu góor bu jàmbaare la woon. Suleymaan jot koo nemmiku ci

[r] **11.27** ***Milo*** xur la wu doxoon diggante kër Yàlla ga ak gox ba ñu naan Kër Daawuda. Suleymaan sëkklu ko.

© MBS 2013

biir liggéeyam, ba tax mu tabb ko ca kaw mboolem liggéeykati sañul-bañ, ya
askanoo ca Yuusufa.

29 Mu am bés Yerbowam doon génne Yerusalem. Axiya, yonent bu dëkk Silo
ba, dajeek moom ca yoon wa. Ma nga sol mbubb mu bees. Ñoom ñaar rekk ci
àll bi. 30 Axiya daldi jàpp ci mbubb mu bees mi mu sol, ne ko tareet, dagg ko
fukki dog ak ñaar. 31 Mu ne Yerbowam: «Jëlalal fii sa bopp fukki dog, ndax Aji
Sax ji Yàllay Israyil da ne: "Gisal, maa ngi dagge nguur gi ci loxol Suleymaan,
te dinaa la ci jox fukki giir. 32 Waaye genn giir gi Suleymaan a koy moom ngir
Daawuda sama jaam ba, ak Yerusalem, dëkk ba ma tànne ci mboolem giiri
Israyil. 33 Li ko waral mooy dañu maa dëddu, di jaamu °Astàrt, tuur mu jigéen
mu waa Sidon di jaamu, ak Kemos, tuuru Mowabeen ñi, ak Milkom, tuuru
Amoneen ñi. Dañoo baña topp samay yoon, baña def li ma rafetlu, di sàmm
samay dogal ak sama àttey yoon, na ko Daawuda baayu Suleymaan daa defe.
34 Waaye duma jële nguur gépp ci loxoom, ndaxte dama koo def njiit giiru
dundam gépp ngir Daawuda sama jaam ba ma tànnal sama bopp, te mu doon
jëfe samay santaane ak samay dogal. 35 Du tee ma nangoo nguur gi ci loxol
doomam ju góor, jox la ci fukki giir. 36 Doomam nag dinaa ko jox genn giir gi
ci des, ngir askanu Daawuda, sama jaam ba, baña fey mukk sama kanam ci
biir Yerusalem, dëkk bi ma tànnal sama bopp, dëël fa sama tur. 37 Yaw dinaa
la jël, def la nga jiite fépp foo bëgg, di buuru Israyil. 38 Te soo defee mboolem
li ma la sant, topp samay yoon, di def li ma rafetlu tey jëfe samay dogal ak
samay santaane, na ko Daawuda sama jaam ba daa defe, su boobaa dinaa ànd
ak yaw te dinaa la sampal kër gu sax, ni ma ko sampale woon Daawuda, te
dinaa la jox Israyil. 39 Kon dinaa torxal askanu Daawuda waaye du doon ba
fàww."»

40 Ba mu ko defee Suleymaan di fexee rey Yerbowam; Yerbowam daw ba
Misra, fa Sisag buuru Misra. Mu toog foofa ca Misra, ba Suleymaan nelaw.

© MBS 2013

Suleymaan nelaw na

[41] Li des ci mbiri Suleymaan ak mboolem lu mu def ak lu jëm ci xelam mu
rafet, bindees na lépp moos ca téere ba ñu dippee Jaloorey Suleymaan.
[42] Suleymaan falu na ca Israyil gépp diiru ñeent fukki at, péeyoo Yerusalem.
[43] Gannaaw loolu Suleymaan nelaw, fekki ay maamam, ñu denc ko ca gox ba
ñu naan Kër Daawuda, miy baayam. Doomam Robowam falu, wuutu ko.

Réew ma xàjjalikoo na

(Saar 12.1---22.54)

Israyil jàmbu na Robowam

12 [1] Ba loolu amee Robowam dem dëkk ba ñuy wax Sisem, fekk Israyil
gépp daje fa, ngir fal ko buur. [2] Yerbowam doomu Nebat dégge ko ca
Misra ga mu dawoon dem, di fa làqu Buur Suleymaan, te toogoon fa ba
booba. [3] Ñu woolu ko, mu ànd ak mbooloom Israyil gépp, dem ca Robowam,
ne ko: [4] «Sa baay da noo tegoon njaam gu metti. Yaw nag dangay yolomal
sunu njaam gii te woyofalal nu sunu yen bu diis bi mu nu teg. Kon dinanu la
jaamu.» [5] Mu ne léen: «Demleen ba mu am ñetti fan, ngeen délsi.» Mbooloo
ma dem.

[6] Buur Robowam giseek mag ña daa digal baayam Suleymaan cig dundam.
Mu ne léen: «Lu ngeen may digal, ma wax ko mbooloo mii?» [7] Ñu ne ko: «Boo
nangulee mbooloo mii tey, nekkal léen, wax léen kàddu yu rafet, dinañu la
nangu ba fàww.»

[8] Waaye Robowam dégluwul waxi mag ña, xanaa dem giseek xale yu góor,
yi mu yaroondool te di ko taxawu. [9] Mu ne léen: «Mbooloo mii da maa wax ne
ma, ma woyofalal léen njaam gi léen sama baay tegoon. Lu ngeen may digal,
ma wax léen ko?»

[10] Xale yu góor ya mu yaroondool wax ko ne ko: «Mbooloo mii ne la sa baay
da léena tegoon njaam gu metti, waaye yaw yolomalal léen ko; li nga léen di
wax mooy lii: “Sama baaraamu sanqleeñ moo gëna diis sama tànku baay.

© *MBS 2013*

[11] Sama baay da leena tegoon njaam gu metti, waaye man dinaa ko yokk, ba
mu gëna metti. Te sama baay da leen daa dóor ay yar, waaye man dinaa leen
cawe ay leraw yu ñu kor weñ.”»

[12] Ca gannaaw ëllëg sa Yerbowam ànd ak mbooloo ma mépp, dellu ca
Robowam, muy la léen Buur Robowam waxoon, ne léen ñu dem ba mu am
ñetti fan, ñu délsi. [13] Buur wax mbooloo ma kàddu gu ñagas googa, baña
déglu la ko mag ña digaloon. [14] Daa waxeek ñoom na ko xale yu góor ya
digale woon, ne léen: «Sama baay da leena tegoon njaam gu metti, waaye
man dinaa ko yokk, mu gëna metti. Te sama baay da leen daa dóor ay yar,
waaye man dinaa leen cawe ay leraw yu ñu kor weñ.» [15] Noonu Buur
tanqamlu mbooloo ma. Booba Aji Sax ji moo walbati mbir ma, ngir amal wax,
ja mu waxoon Yerbowam doomu Nebat, Axiya waa Silo ba jottali.

[16] Ba Israyil gépp gisee ni léen Buur tanqamloo, ñu léeb ko ne ko:

«Ana lu nu bokk ak Daawuda,
lu nu séq ak doomu Yese?
°Bànni Israyiloo, coww ca seeni xayma!
Yaw askanu Daawuda, xoolalal sa bopp sa kër.»

Ba mu ko defee bànni Israyil ñibbi; [17] waaye bànni Israyil ya dëkkoon ca
dëkki Yuda, Robowam jiite léen, di seen buur. [18] Buur Robowam yónni
Adoram may sase liggéeyi sañul-bañ ya, waaye Israyil gépp bokk dóor ko ay
doj ba mu dee. Buur Robowam nag gaaw war watiir, daw làquji Yerusalem.
[19] Noonu la Israyil fippoo, dëddu waa kër Daawuda ba sunu jonni yàllay tey.

[20] Ci biir loolu Israyil gépp dégg ne Yerbowam délsi na; ñu woote ndaje,
woo ko ca, fal ko buuru Israyil gépp. Kenn farul ak waa kër Daawuda, lu moy
waa giiru Yuda doŋŋ.

[21] Ci kaw loolu Robowam agsi Yerusalem, daldi woo waa kër Yuda gépp,
ñook giiru Beñamin. Ñu toll ci téeméer ak juróom ñett fukki junniy nit
(180 000), diy ñeyi xare. Ñu nara xareek Israyil, ngir delloo léen ci nguuru
Robowam doomu Suleymaan.

© MBS 2013

[22] Waaye kàddug Yàlla dikkal góoru Yàlla gu ñuy wax Semaya. Mu ne ko:
[23] «Waxal Robowam doomu Suleymaan buuru Yuda, te wax waa kër Yudaak
Beñamin ak mbooloo ma ca des ne léen: [24] “Aji Sax ji dafa ne: Buleen jóg di
xeex ak seen bokki bànni Israyil. Na ku nekk ñibbi këram, ndaxte ci man la
mbir mii sababoo.”» Ñu dégg kàddug Aji Sax ji, walbatiku dem, muy la Aji
Sax ji santaane.

Buuru Israyil bokkaale na

[25] Gannaaw loolu Yerbowam tabaxaat Sisem, dëkk ba ca diiwaanu tundi
Efrayim, daldi fay dëkk. Mu jóge foofa tabaxaat dëkk ba ñuy wax Peniyel.
[26] Yerbowam nag di wax ca xelam naa: «Léegi nguur gi dellu ci loxol waa kër
Daawuda. [27] Bu mbooloo mii demee di sarxali ca kër Aji Sax ji ca Yerusalem,
seen xol dina walbatiku ne napp ca seen sang, Robowam buuru Yuda. Su ko
defee ñu rey ma, dellu ca Robowam buuru Yuda.»

[28] Noonu Buur seetluwaat mbir ma, daldi sàkklu ñaari wëlluy wurus. Mu ne
mbooloo ma: «Yéen waa Israyil, bare ngeen lu ngeen di jaabante yoonu
Yerusalem. Xool-leen fii kay! Seen yàlla ya leen génne woon réewum Misraa
ngi.» [29] Ba loolu amee mu teg wenn wëllu wa ca dëkk ba ñuy wax Betel, wa ca
des mu tegi ko ca Dan. [30] Mbir moomu doon bàkkaar. Mbooloo ma dox jiitu
wenn wëllu wa, ba àgg Dan. [31] Ci kaw loolu Yerbowam tabax ay °bérabi
màggalukaay, ba noppi tabb ay °sarxalkat ci baadoolo yu bokkul ci askanu
°Lewi.

[32] Ba mu ko defee Yerbowam dogal màggalug fukki fan ak juróom ca weeru
juróom ñetteel wa. Mu mel ni màggal gay am Yuda. Yerbowam rendi ay sarax
ca °sarxalukaay ba. Noonu la def Betel, rendil fa wëllu ya mu defarlu woon,
defal ko wëllu ya sarax. Ci biir loolu mu tabb ca Betel ay sarxalkat ngir bérabi
màggalukaay yooyu mu sos. [33] Nii la rendee ay sarax ca kaw sarxalukaay ba
mu sàkklu ca Betel, ca fukki fan ak juróom ca weeru juróom ñetteel wa, muy
weer wu mu tànnal boppam. Ba mu ko defee mu dogalal waa Israyil màggal
googu, daldi yéeg ca kaw sarxalukaay ba, ngir taal fa sarax su ñuy lakk.

© *MBS 2013*

Nitu Yàlla àddu na ca Betel

13 1 Yàlla-woo-yàlla, genn góoru Yàlla jóge Yuda, dikk ba Betel ci
ndigalal Aji Sax ji, fekk Yerbowam taxaw ca °sarxalukaay ba, nara taal
sarax su ñuy lakk. 2 Góor ga xaacu, gëdd sarxalukaay ba ci ndigalal Aji Sax ji,
daldi ne: «Yaw sarxalukaay bi, éey sarxalukaay bii! Aji Sax ji dafa wax ne:
“Xamal ne doom ju góor dina juddoo kër Daawuda, Yosiya lay tudd. Dina
rendi ci sa kaw °sarxalkati °bérabi màggalukaay yiy sarxal ci sa kaw. Yaxi nit
lañuy lakk ci sa kaw.”» 3 Góor ga joxe na ca bésub keroog ab takk; mu ne:
«Takk bii la ci Aji Sax ji biral: “Seetluleen, sarxalukaay bi dina xar ñaar, dóom
bi ci kaw sottiku.”»

4 Naka la Buur Yerbowam dégg na góoru Yàlla ga xaacoo, gëdd
sarxalukaayu Betel ba, mu daldi koy tàllal loxoom, foofa ca sarxalukaay ba.
Mu ne: «Jàppleen ko!» Waaye loxo ba mu ko tàllal ne kàdd, manatu koo
bank. 5 Sarxalukaay ba xar ñaar, dóom ba tuuroo ca sarxalukaay ba, ne
wàww. Muy takk ba góoru Yàlla ga joxe woon ci ndigalal Aji Sax ji. 6 Buur ne
góoru Yàlla ga: «Rikk tinul ma sa Yàlla Aji Sax ji te ñaanal ma, sama loxo
mana banku.» Góoru Yàlla ga tinul Buur Aji Sax ji, loxoom bankuwaat, mel
na mu meloon.

7 Ci kaw loolu Buur wax góoru Yàlla ga ne ko: «Ñëwal nu dem kër ga, nga
xéewlu, ba noppi ma am lu ma la may.» 8 Waaye góoru Yàlla ga ne Buur: «Soo
ma joxoon sa genn-wàllu kër sax, duma ànd ak yaw te duma sex dugub it
mbaa may naan um ndox ci bii bérab, 9 ndax loolu lañu ma sant ci ndigalal
Aji Sax ji, ne ma: “Bul sex dugub, bul naan um ndox te bul walbatiku jaare
yoon wa nga jaare woon bi ngay ñëw.”» 10 Noonu góor ga awe feneen, waaye
walbatikuwul aw fa mu awoon ba muy dikk Betel.

Ab yonent nattu na moroomam

11 Booba ab yonent bu màggat a nga woon ca Betel. Ay doomam yu góor
dikk. Kenn ci ñoom nettli ko mboolem la góoru Yàlla ga def bésub keroog ca

© MBS 2013

Betel ak la mu wax Buur. Ñu yegge ko seen baay. 12 Seen baay laaj léen ne
léen: «Ana yoon wu mu jaare?» Fekk na doomam yu góor ya gisoon nañu fa
góoru Yàlla ga jaare woon, bàyyikoo Yuda. Ñu wax ko. 13 Mu ne léen:
«Takkal-leen ma mbaam mi.» Ñu takkal ko mbaam ma, mu war, 14 toppi
góoru Yàlla ga, fekk ko ci genn ker garabu terebent. Mu ne ko: «Yaa di góoru
Yàlla gi jóge Yuda?» Mu ne ko: «Waaw.» 15 Mu ne ko: «Kaay, nu dem kër ga,
nga sex dugub, boog.» 16 Mu ne ko: «Duma mana walbatiku ànd ak yaw,
manumaa sex dugub it mbaa may bokk ak yaw ndoxum naan ci bii bérab.
17 Ndaxte dañu maa wax ci ndigalal Aji Sax ji ne ma: "Bu fa sex dugub, bu fa
naan um ndox te bul walbatiku jaare yoon wa nga jaare woon bi ngay ñëw."»
18 Mu dellu ne ko: «Man itam yonent laa ni yaw. Malaaka wax na ma ci
ndigalal Aji Sax ji ne ma: "Waññi ko, mu ànd ak yaw sa kër, sex dugub, naan
ndox."» Fekk na la muy wax amul. 19 Mu walbatiku ànd ak moom ca kër ga,
sex fa dugub, naan fa ndox.

20 Noonu ñu toog ca ndab la, kàddug Aji Sax ji dikkal yonent ba waññi
góoru Yàlla ga. 21 Mu àddu ca kaw ne góoru Yàlla ga jóge Yuda: «Aji Sax ji
dafa wax ne: Gannaaw tebbi nga waxi Aji Sax ji te defoo li la sa Yàlla Aji Sax
ji sant, 22 xanaa walbatiku di sex dugub, di naan ndox ci bérab bi mu la
waxoon ne la bu fi sex dugub, bu fi naan ndox, sab néew du fekki say maam
ca seen bàmmeel.» 23 Ba góoru Yàlla ga sexee dugub ba naan ndox, yonent ba
ko waññi woon takkal ko mbaam ma. 24 Mu dem, gaynde dogale ko, rey ko,
néewam ne lareet ca yoon wa, mbaam maak gaynde ga taxaw ca wet ga.
25 Naka la ay nit jaare foofa, séenuñu lu moy néew ba ne lareet ca yoon wa,
gaynde ga taxaw ca wet ga. Ñu dem yegge ko waa dëkk, ba yonent bu màggat
ba dëkkoon.

26 Yonent booba ko waññi woon ca yoon wa nag dégg ko ne: «Góoru Yàlla
gaa! Ka tebbi woon waxi Aji Sax ji, Aji Sax ji boole kook gaynde gi, mu fàdd
ko, rey ko. Moom la ko kàddug Aji Sax ji waxoon.» 27 Mu ne doom ya:
«Takkal-leen ma mbaam mi.» Ñu takkal ko. 28 Mu dem fekk néew ba ne lareet
ca yoon wa, mbaam maak gaynde ga taxaw ca wet ga. Gaynde ga lekkul néew

© MBS 2013

ba, fàddul mbaam ma. 29 Yonent ba yékkati néewu góoru Yàlla ga, teg ko ca
kaw mbaam ma, delloosi ko. Noonu yonent bu màggat ba ñibbi dëkkam ngir
rob ko, jooy ko. 30 Mu denc néew ba ca bàmmeelu boppam. Ñu di ko jooy,
naan: «Wóoy sunu mbokk ma!» 31 Gannaaw ba ñu ko robee, mu wax doomam
yu góor ya ne léen: «Bu ma faatoo, nangeen ma rob ci bàmmeel bii ñu denc
góoru Yàlla gi. Fi weti yaxam ngeen di tëral samay yax. 32 Ndaxte li wér te
wóor déy, wax ji mu jottali ci ndigalal Aji Sax ji, ba muy gëdd °sarxalukaayu
Betel bi ak mboolem °bérabi màggalukaay yi ci dëkki Samari, wax jooju dina
am.»

33 Gannaaw loolu Yerbowam dëppul yoonam wu bon wa mu topp. Dafa
dellu tabb ci biir baadoolo yi ay °sarxalkat ngir bérabi màggalukaay ya. Ku
bëgg rekk mu tabb la, ngay sarxalkat ca bérabi màggalukaay ya. 34 Loolu nag
di bàkkaar bu réy ci biir kër Yerbowam, ba tax askanam daanu, ba raaf fi kaw
suuf.

Aw tiis dikkal na Yerbowam

14 1 Ca yooyu jamono Abiya doomu Yerbowam ju góor wopp.
2 Yerbowam wax soxnaam, ne ko: «Ayca, doxal soppiji col, ba kenn du
xam ne sama soxna nga, te nga dem Silo. Dama ne, Axiya yonent baa nga fa.
Moo ma waxoon ne ma dinaa falu buur, jiite mbooloo mii. 3 Yóbbaaleel fukki
mburu ak nàkk yu ndaw ak taxub lem te nga dem ca moom. Moom dina la
wax nan la mbiri gone gii di deme.» 4 Soxnas Yerbowam def noona, daldi dem
Silo, agsi kër Axiya.

Booba Axiya gisatul. Bët ya daa muuru ndax màggat. 5 Waaye fekk na Aji
Sax ji wax Axiya, ne ko: «Dama ne, soxnas Yerbowam a ngi ñëw di leerlusi
mbirum doomam ju góor ci yaw, ndax dafa wopp. Bu dikkee keneen lay
mbubboo.» Aji Sax ji ne Axiya, mu wax ko nàngam ak nàngam.

6 Ba loolu amee Axiya dégg tànki ndaw sa ca bunt ba. Mu ne ko: «Soxnas
Yerbowam, agsil! Ana looy mbubboo keneen nii? Man de yóbbante nañu ma
ci yaw xibaar bu tiis. 7 Demal ne Yerbowam: “Aji Sax ji, Yàllay Israyil dafa

© MBS 2013

wax ne: Dama laa yékkati ci biir mbooloo mi, fal la nga jiite Israyil sama
mbooloo. 8 Damaa foqatee nguur gi ci loxol waa kër Daawuda, jox la ko.
Waaye meloo ni Daawuda, sama jaam ba daan jëfe samay santaane, wéetal
ma ci xolam, du def lu moy lu ma rafetlu. 9 Def nga musiba, ba raw mboolem
ñu la jiitu, dem di sàkkal sa bopp yeneen yàlla ak tuur yu ñu móole weñ, ba
sama xol fees. Man mii nga xalab, dëddu ma. 10 Moo tax duma def lu moy
wàcce musiba ci kër Yerbowam.

Dinaa faagaagal ku mana taxaw, colol, te bokk ci Yerbowam,
ba ci ku gëna néew doole te tumurànke fi digg Israyil.
Dinaa buub kër Yerbowam, sànni,
ni ñuy buubee neefare, ba mu jeex tàkk.
11 Ku Yerbowam deele ci dëkk bi, xaj yi lekk;
ku ca médd ca àll ba, njanaaw ya for.
Aji Sax ji wax na ko.”

12 «Yaw nag jógal ñibbi sa kër. Booy teg sa tànk ca biir dëkk ba rekk, gone gi
dee. 13 Israyil gépp dinañu ko jooy. Kooku rekk déy lees di denc ci bàmmeel,
ci ku bokk ci Yerbowam, ngir ci moom doŋŋ la Aji Sax ji Yàllay Israyil gis lu
baax, ci waa kër Yerbowam. 14 Aji Sax ji dina falal boppam buur bu jiite
Israyil, te kooku dina faagaagal waa kër Yerbowam. Bés bi taxaw na jeeg!
Ana lu ciy topp? 15 Aji Sax ji dina fàdd Israyil. Dinañu mel ni gattax guy
foy-foyi cim ndox. Dina déjjatee Israyil ci suuf su baax sii mu joxoon seeni
maam, tasaare léen ca wàllaa dexu Efraat, ndax dañoo samp ay xer yu ñuy
jaamoo °Asera, di merloo Aji Sax ji. 16 Aji Sax ji dina wacc Israyil ndax
bàkkaari Yerbowam yi mu bàkkaar te di ko bàkkaarloo Israyil.»

17 Ba loolu amee soxnas Yerbowam jóg, bàyyikoo fa, ba àgg Tirsa. Naka la
agsi ca bunt kër ba, xale ba dee. 18 Ñu rob ko, Israyil gépp jooy ko, muy la Aji
Sax ji waxoon, yonent Yàlla Axiya jaamam ba jottali.

19 Li des ci mbiri Yerbowam, ay xareem ak na nguuram deme woon, bindees
na lépp moos ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 20 At

© MBS 2013

ya Yerbowam falu buur ñaar fukki at la ak ñaar. Gannaaw loolu mu saay,
fekki ay maamam. Nadab doomam falu, wuutu ko.

Robowam falu na ca Yuda

21 Robowam doomu Suleymaan moo doon buuru Yuda. Amoon na ñeent
fukki at ak benn ba muy falu. Fukki at ak juróom ñaar la péeyoo Yerusalem,
dëkk ba Aji Sax ji tànn ci mboolem giiri Israyil, dëël fa turam. Ndeyam di
Naama, dib Amoneen. 22 Waa Yuda nag di def li Aji Sax ji ñaawlu, ba di ko
fiirloo fiiraange gu raw ga ko seen maam daa fiirloo ndax seen bàkkaar.
23 Dañoo sàkkal seen bopp ay °bérabi màggalukaay, samp ay tuuri doj ak i xer
yu ñuy jaamoo °Asera ca kaw mboolem tund wu kawe mbaa ker garab gu
naat. 24 Réew ma amoon na sax ñuy jaay seen bopp fa ñuy màggale tuur ya.
Ñuy def mboolem ñaawteefi xeet ya Aji Sax ji dàqoon ngir °bànni Israyil.

25 Ba Buur Robowam faloo, ba dugg ci juróomeelu atu nguuram, Sisag buuru
Misra song Yerusalem. 26 Mu yóbbu alali kër Aji Sax ji ak alali kër Buur, jël
lépp ba ca mboolem pakki wurus ya Suleymaan defarlu woon. 27 Buur
Robowam defarlu ay pakku xànjar, wuutal fa. Mu teg ko ca loxoy njiiti dag
yay wattu buntu kër Buur. 28 Noonu saa yu Buur dee duggsi ca kër Aji Sax ji,
dag ya ŋàbb pakk ya, bu ñu noppee delloo ko ca néegu dag ya.

29 Li des ci mbiri Robowam ak mboolem la mu def, bindees na ko moos ca
téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 30 Xare masula dakk
diggante Robowam ak Yerbowam. 31 Gannaaw gi Buur Robowam saay, fekki
ay maamam, ñu denc ko ca bàmmeelu maamam ya ca gox ba ñu naan Kër
Daawuda. Ndeyam a doon Naama, dib Amoneen. Doomam Abiyam moo falu
buur, wuutu ko.

Abiyam falu na ca Yuda

15 1 Ba Yerbowam doomu Nebat faloo Israyil, ba dugg fukkeelu atu
nguuram ak juróom ñett, ca la Abiyam falu buur, jiite Yuda. 2 Ñetti at

© MBS 2013

la Buur Abiyam péeyoo Yerusalem. Maaka doomu Abisalom[s] moo doon
ndeyam. 3 Muy roy nag baayam ca mboolem bàkkaar ya mu daan def. Te it
wéetalul woon Yàllaam Aji Sax ji ni maamam Daawuda. 4 Terewul Daawuda
tax Aji Sax ji Yàllaam may ko doom ju góor ju koy wuutu ca Yerusalem, ndax
askanu Daawuda baña fey, Yerusalem it mana ñoŋ. 5 Li ko waral mooy
Daawuda da daan jëfe njub lu Aji Sax ji rafetlu, te giiru dundam gépp
teggiwul lenn lu ko Aji Sax ji sant lu moy ci mbirum Uri Etteen ba.[t] 6 Xare
masula dakk diggante waa kër Robowam ak Yerbowam giiru dundu Abiyam
gépp.

7 Li des ci mbiri Abiyam ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ca téere
ba ñu dippee Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. Xare it jiboon na diggante
Abiyam ak Yerbowam. 8 Gannaaw gi Buur Abiyam saay, fekki ay maamam, ñu
denc ko ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. Asa doomam falu buur, wuutu ko.

Asa falu na ca Yuda

9 Ba Buur Yerbowam faloo Israyil, ba dugg ñaar fukkeelu atu nguuram, ca la
Asa falu buur, jiite Yuda. 10 Ñeent fukki at ak benn la Buur Asa péeyoo
Yerusalem. Maaka doomu Abisalom ju jigéen moo doon maamam. 11 Asa nag
di def njub lu Aji Sax ji rafetlu, na maamam Daawuda daa def. 12 Dàqe na ca
réew ma ñu daan jaay seen bopp fa ñuy màggale tuur ya. Mu jële ca réew ma
kasaray tuur ya fa ay maamam defoon yépp. 13 Maaka maamam sax, Asa xañ
na ko céru lingeer yaayi buur ba mu amoon, ndax Maaka daa sàkkaloon tuur
ma tudd °Asera ab xer wu siblu wu ñu koy màggale. Asa gor xeru maamam
ja, lakk ko ca xuru Sedoron. 14 Waaye °bérabi màggalukaay ya, jëleesu ko fa.
Lu ko moy Asa wéetal na Aji Sax ji giiru dundam gépp. 15 Noonu mu indi ca
kër Aji Sax ji yëf ya baayam sellalaloon Aji Sax ji, booleek la mu sellalal Aji
Sax ji moom ci boppam, muy xaalis ak wurus ak i ndab.

---

[s] **15.2** ***Abisalom*** ak Absalom jàpp nañu ne kenn ki la.

[t] **15.5** Seetal ci 2.Samiyel 11.

© *MBS 2013*

16 Xare nag masula dakk diggante Asa ak Basa buuru Israyil seen giiru dund
gépp. 17 Ci biir loolu Basa buuru Israyil song Yuda, tabax dëkk ba ñuy wax
Rama[u], ba kenn du dugg jëm ca Asa buuru Yuda mbaa muy génn. 18 Asa
dajale mboolem luy xaalis mbaa wurus wu desoon ca denci kër Aji Sax ji ak
denci kër Buur. Mu teg ko ci loxoy jawriñam ya, ba noppi yebal léen ca Buur
Ben Addàd. Ben Addàd, Tabrimon ay baayam. Tabrimon, Esiyon ma ca
Damas, buuru Siri, mooy baayam.

Noonu Asa ne Ben Addàd: 19 «°Kóllëree ngi sama digganteek yaw, na mu
doxe woon sama diggante baay ak sa baay. Lii nag xaalis la ak wurus, may
naa la ko. Te nga dogoo rekk ak Basa buuru Israyil, ndax mu jóge sama
réew.» 20 Ben Addàd déggal Buur Asa, yebal njiiti xareem ca dëkki Israyil. Ni
la nangoo dëkk ya ñuy wax Yon ak Dan ak Abel Bet Maaka ak diiwaanu
Kineret gépp, boole ca diiwaanu Neftali gépp. 21 Basa dégg ko, ba tax mu
bàyyi Rama ga mu doon tabax ab tata, daldi dem toogi Tirsa.

22 Ba loolu amee Buur Asa joxe ndigal, woolu waa Yuda gépp, kenn desul.
Ñu ànd jëleji ca Rama doj yaak bant ya Basa doon tabaxe. Buur Asa tabax ca
dëkk ba ñuy wax Geba gu giiru Beñamin, tabax ca Mispa.

23 Li des ci mbiri Asa ak mboolem njàmbaaram ak la mu def yépp ak dëkk
ya mu tabax, bindees na lépp moos ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri
Yuda ca seeni jant. Ba Asa demee ba màggat nag, amoon na jàngoroy tànk.
24 Gannaaw gi mu saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca gox ba ñu naan Kër
Daawuda miy maamam. Yosafat doomam falu buur, wuutu ko.

Nadab falu na ca Israyil

25 Ba Asa buuru Yuda duggee ñaareelu atu nguuram, ca la Nadab doomu
Yerbowam falu buur, jiite Israyil. Nadab jiite na Israyil ñaari at, 26 di jëfe lu
Aji Sax ji ñaawlu, aw ci tànki baayam, di bàkkaarloo Israyil. 27 Ci biir loolu
doomu Axiya, ji giiroo ci Isakaar te ñu di ko wax Basa, daldi fexeel Nadab,

[u] **15.17** ***Rama*** ma nga féete woon Yerusalem bëj-gànnaar, toll diggante ñaari réew yi. Mu nekkoon ci kaw tund wu aw yoon jaar, jóge péeyu Israyil, jëm Yerusalem.

© MBS 2013

jam ko ca Gibeton gu Filisteen ña. Fekk Nadab ànd ak Israyil gépp, gaw
Gibeton. 28 Noonu Basa rey Nadab, yemook ba Asa buuru Yuda di dugg
ñetteelu atu nguuram. Basa falu buur, wuutu Nadab. 29 Naka la falu, daldi rey
waa kër Yerbowam gépp. Bàyyiwul kenn kuy noyyi te bokk ci Yerbowam. Mu
faagaagal léen, muy la Aji Sax ji waxoon, Axiya jaamam ba ca Silo jottali. 30 Li
ko waral mooy bàkkaari Yerbowam yi mu bàkkaar te bàkkaarloo ko waa
Israyil, di merloo Aji Sax ji, Yàllay Israyil, ba feesal xolam.

31 Li des ci mbiri Nadab ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ca téere
ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

32 Xare masula dakk diggante Asa ak Basa buuru Israyil, seen giiru dund
gépp.

Basa falu na ca Israyil

33 Ba Asa buuru Yuda duggee ñetteelu atu nguuram, ca la Basa doomu Axiya
falu buur ca Israyil gépp, péeyoo Tirsa. Nguuru na ñaar fukki at ak ñeent.
34 Da daan def li Aji Sax ji ñaawlu, aw ci tànki Yerbowam ak bàkkaaram ya
mu daan bàkkaarloo Israyil.

16 1 Gannaaw loolu kàddug Aji Sax ji dikkal Yewu doomu Anani, di rëbb
Basa. Mu ne ko: 2 «Damaa fekk nga maaseek pëndub suuf, ma yékkati
la, jiital la, nga yilif sama mbooloom Israyil mi. Waaye nga aw ci yoonu
Yerbowam, di bàkkaarloo sama mbooloom Israyil mi, ba ma mer ndax seeni
bàkkaar. 3 Kon nag dama ne, dinaa la far, yaw Basa, yaak sa waa kër. Dinaa
def sa kër mel ni kër Yerbowam doomu Nebat.

4 Ku Basa deele ci dëkk bi, xaj yi lekk;
ku médd ca àll ba, njanaaw ya for.»

5 Li des ci mbiri Basa ak la mu def ak njàmbaaram, bindees na lépp moos ca
téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 6 Gannaaw loolu Buur
Basa saay, fekki ay maamam, ñu denc ko Tirsa. Ela doomam falu buur, wuutu
ko.

© MBS 2013

[7] Te itam ba kàddug Aji Sax ji dikkalee yonent Yàlla Yewu doomu Anani ci mbirum Basa ak waa këram, li ko waral mooy la Basa def lépp, di roy waa kër Yerbowam, Aji Sax ji ñaawlu ko ba xolam fees. Rax-ci-dolli Basa rey waa kër Yerbowam.

Ela falu na ca Israyil

[8] Ba Asa buuru Yuda duggee ñaar fukkeelu atu nguuram ak juróom benn, ca la Ela doomu Basa falu buur, jiite Israyil. Péeyoo na Tirsa diirub ñaari at.
[9] Simri, jawriñam ba yilifoon genn-wàllu watiiri xareem, moo ko fexeel. Booba Elaa ngay naan ba màndi ca kër Arsa, ka yor mbiri këram ca Tirsa.
[10] Simri duggsi, jam ko, mu dee. Loolu yemook ba Asa buuru Yuda di dugg ñaar fukkeelu atu nguuram ak juróom ñaar. Simri falu, wuutu ko. [11] Simri falu ba toog ci jal bi, daldi rey mboolem waa kër Basa. Bàyyiwu ca kuy taxaw, colol; du mbokk, du xarit. [12] Simri faagaagal waa kër Basa gépp, muy la Aji Sax ji waxoon, ba mu rëbbee Basa, yonent Yàlla Yewu jottali. [13] Li ko waral di mboolem bàkkaar yi Basa ak doomam Ela bàkkaar te bàkkaarloo ko Israyil, ba feesal xolu Aji Sax ji Yàllay Israyil ndax seen tuuri neen.

[14] Li des ci mbiri Ela ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Simri falu na ca Israyil

[15] Ba Asa buuru Yuda duggee ñaar fukkeelu atu nguuram ak juróom ñaar, ca la Simri falu. Mu nguuru diirub juróom ñaari fan ca Tirsa. Booba mbooloom xareem Israyil a nga jógal dëkkub Filisteen ba ñuy wax Gibeton. [16] Mbooloo ma ca dal ba dégg ñu naan: «Simri de lalal na Buur pexe, ba rey ko.» Israyil gépp daldi fal buur Omri, ma jiite woon mbooloom xarem Israyil. Mu moom Israyil bésub keroog ca dal ba. [17] Omri ak Israyil gépp bàyyikoo Gibeton, ànd gawi dëkk ba ñuy wax Tirsa. [18] Ba Simri gisee ne nangu nañu dëkk ba, daa dugg kër Buur, jàll ca biir-a-biir, daldi taal kër ga ca kawam, dee. [19] Li ko

© MBS 2013

waral mooy bàkkaar yi mu bàkkaar, di def lu bon lu Aji Sax ji ñaawlu, aw ci tànki Yerbowam, di bàkkaarloo Israyil.

20 Li des ci mbiri Simri ak pexe ma mu laloon, bindees na lépp moos ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

21 Ba mu ko defee mbooloom Israyil séddalikoo, def ñaari xaaj. Genn-wàllu
mbooloo ma topp ca gannaaw Tibni, nar koo fal buur. Tibni nag, Ginat ay
baayam. Genn-wàll ga ca des ànd ak Omri. 22 Mbooloom Omri ëpp doole
mbooloom Tibni doomu Ginat. Noonu Tibni dee, Omri di buur.

Omri falu na ca Israyil

23 Ba Asa buuru Yuda duggee fanweereelu atu nguuram ak benn, ca la Omri
falu buur, jiite Israyil. Omri nguuru na diiru fukki at ak ñaar. Mu péeyoo
Tirsa juróom benni at. 24 Omri nag dem ca Semer jënde ca moom tundu
Samari ci juróom ñaar fukki kiloy xaalis. Omri tabax ca kaw tund wa, dippee
dëkk ba mu tabax Samari, mu dëppook Semer, turu boroom tund wa.

25 Waaye Omri di def lu bon lu Aji Sax ji ñaawlu, ba gëna bàkkaar mboolem
ña ko jiitu. 26 Daa aw ci tànki Yerbowam doomu Nebat ci mboolem lu mu
daan def ba ci bàkkaaram bi mu daan bàkkaarloo Israyil, di jógal xolu Aji Sax
ji Yàllay Israyil ci seen tuuri neen.

27 Li des ci mbiri Omri ak i jëfam ak njàmbaaram, bindees na lépp moos ca
téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 28 Buur Omri saay,
fekki ay maamam, ñu denc ko ca Samari. Akab doom ja falu buur, wuutu ko.

Akab falu na Israyil

29 Ba Asa buuru Yuda duggee fanweereelu atu nguuram ak juróom ñett, ca la Akab doomu Omri falu, jiite Israyil. Akab doomu Omri nguuru na Israyil ñaar fukki at ak ñaar, péeyoo Samari.

30 Akab doomu Omri di def li Aji Sax ji ñaawlu, ba raw mboolem ña ko jiitu.
31 Noonu muy sàlloo bàkkaari Yerbowam doomu Nebat. Loolu doyatu ko, mu
jël jabar Yesabel doomu Etbal, buuru waa Sidon ña. Mu dem bay jaamu seen

© MBS 2013

tuur mi ñuy wax °Baal, di ko sujjóotal. [32] Mu yékkatil Baal ab °sarxalukaay ca
kër Baal, ga mu tabax ca Samari. [33] Akab teg ca samplu xer wu ñuy jaamoo
°Asera. Akab def na lu rawati la mboolem buuri Israyil ya ko jiitu defoon, ba
feesal xolu Aji Sax ji, Yàllay Israyil.

[34] Ca jamonoy Akab la Iyel ma dëkk Betel tabaxaat Yeriko. Abiram taawam
la Iyel ñàkk ba muy tëral kenug tabax ba, teg ca ñàkk Segub, am caatam ba
muy taxawal bunti dëkk ba. Mu dëppook kàddug Aji Sax, ja Yosuwe doomu
Nuun jottali woon.[v]

Yonent Yàlla Ilyaas yégle na bekkoor

17 [1] Ci kaw loolu yonent Yàlla Ilyaas, ma dëkk Tisbi ga ca Galàdd, wax
Akab, ne ko: «Giñ naa ci Aji Sax ji, kiy dund, di Yàllay Israyil ji may
jaamu: at yii nu nekk, du taw te du lay, lu moy dama koo wax ci sama
làmmiñ.»

[2] Kàddug Aji Sax ji dikkal Ilyaas ne ko: [3] «Jógeel fii, walbatiku jëm penku, te
làquji ca xuru Kerit ca penkub dexu Yurdan. [4] Su ko defee, ca ndoxum xur wa
ngay naane. Jox naa itam ndigal baaxoñ yi, ñu di la leel foofa.»

[5] Ilyaas dem, def la Aji Sax ji wax, toogi ca xuru Kerit ca penkub dexu
Yurdan. [6] Baaxoñ ya di ko indil mburu ak ndawal bëccëg, mburu ak ndawal
ngoon, ndox may wal, mu di ca naan.

Ilyaas waar na jëtun ba

[7] Mu am ay fan, xur wa ŋiis, ndax réew ma tawluwul. [8] Kàddug Aji Sax ji
dikkal ko ne ko: [9] «Demal Sarebta ga ca Sidon te toog foofa. Ma ne, sant naa
fa ab jëtun, mu may la loo lekk.» [10] Ilyaas dem Sarebta. Ba mu agsee ca buntu
dëkk ba, gisul lu moy ab jëtun buy taxan. Mu woo ko ne ko: «Ngalla may ma
tuuti ndox ci njaq li, ma naan.» [11] Mu dem di wuti ndox, Ilyaas dellu ko woo,
ne ko: «Rikk sàkkal dogu mburu, yótaale ma.» [12] Waaye mu ne ko: «Giñ naa ci
Aji Sax ji sa Yàlla jiy dund, awma mburu. Awma lu moy barci-loxob sunguf ca

[v] **16.34** Seetal ci Yosuwe 6.26.

njaq la ak as diw ca tax ba. Gis nga, may for nii ñetti bant, ba toggi ko, nu
lekk, maak sama doom, doora dee ak xiif.» 13 Ilyaas ne ko: «Bul ragal dara,
demal rekk, def ni nga wax. Waaye jëkk ma cee defaral mburu mu ndaw,
indil ma, doora defaral sa bopp, yaak sa doom; 14 ndax Aji Sax ji Yàllay Israyil
dafa wax ne: "Njaqub sunguf bi du jeex; taxub diw bi it du jeex, ba keroog Aji
Sax ji di taw ci réew mi."»

15 Jigéen ja dem, def la ko Ilyaas wax, mook waa këram ñu bokk ak Ilyaas
lekk ay fan. 16 Njaqu sunguf ba jeexul, taxub diw ba jeexul. Muy la Aji Sax ji
waxoon, Ilyaas jottali.

Ilyaas ñaanal na doomu jëtun ba

17 Ba loolu weesoo jigéen, ja dese kër ga, doomam ju góor wopp. Mu mujj
metti lool, ba noyyeetul. 18 Jigéen ja ne Ilyaas: «Éy góoru Yàlla gii! Ana lu ma
séq ak yaw? Xanaa dangaa ñëw sullisi sama bàkkaar, ba tax nga rey sama
doom ju góor jii?»

19 Ilyaas ne ko: «Jox ma sa doom!» Mu jële ko ca loxoy jigéen ja, yóbbu ko
ca néeg ba mu dal ca kaw taax ma, tëral ko ca kaw lalam. 20 Ba mu ko defee
Ilyaas ñaan ci Aji Sax ji, ne ko: «Éy Aji Sax ji, sama Yàlla, xanaa doo teg jëtun
bii ma dalal, naqar wu toll ni, di seetaan doomam ju góor muy dee?» 21 Noonu
mu tëdd, tàlli ñetti yoon ca kaw xale bu góor ba, tey ñaan ci Aji Sax ji naan:
«Éy Aji Sax ji sama Yàlla, rikk bàyyil bakkanu xale bii, mu délsi ci moom!»

22 Aji Sax ji nangul Ilyaas kàddug ñaanam, bakkanu xale bu góor ba délsi ca
moom, mu dund. 23 Ilyaas fab xale ba, jële ko ca néeg ba ca kaw taax ma,
wàcce ko ca biir kër ga, jox ko ndeyam. Mu ne ko: «Xoolal, sa doom a ngi
dund!» 24 Jigéen ja ne Ilyaas: «Léegi nag xam naa ne nitu Yàlla nga, te kàddug
Aji Sax ji ngay waxe moos.»

Ilyaas daje naak surgab Buur Akab

18 1 Ba ñu demee ba mu yàgg, kàddug Aji Sax ji dikkal Ilyaas, ca ñetteelu
atu maral wa. Mu ne ko: «Demal jàkkaarlook Akab, ma daldi taw ci

© MBS 2013

kaw réew mi.» [2] Ilyaas tegu ca yoon wa ngir jàkkaarloojeek Akab.

Booba xiif ba metti na ca Samari. [3] Ci biir loolu Akab woolu Abdiyas ma yor
këram. Abdiyas doonoon ku ragal Aji Sax ji lool. [4] Ndax ba Yesabel jabari
Akab di rey yonenti Aji Sax ji, Abdiyas a boole woon téeméeri yonent, làq
léen ci ñaari xuntiy xeer, xunti mu nekk juróom fukk. Mu di léen fa may lekk
ak naan.

[5] Akab nag ne Abdiyas: «Duggal ci biir réew mi te seet ci bëti ndox yeek xur
yépp. Jombul nu gis ñax, ba mana rawale bakkani fas yeek berkelle yi, ba du
jar nu di léen jekkali.» [6] Ba loolu amee ñu séddoo réew ma, ba mu daj, Akab
fii, Abdiyas fee. [7] Abdiyas di dem, Ilyaas ne pemm dajeek moom ca yoon wa.
Abdiyas xàmmi ko, sujjóotal ko, dëpp jë ba fa suuf, ne ko: «Kii Ilyaas a, sama
sang?» [8] Mu ne ko: «Man a kay! Demal boog wax sa sang Akab, ne ko Ilyaas a
ngoog de!»

[9] Abdiyas ne ko: «Ana lu ma def lu bon, sang bi, ba nga di ma booleek Akab,
mu di ma rey? [10] Giñ naa ci Aji Sax ji, sa Yàlla jiy dund, amul wenn xeet mbaa
réew mu sama sang Akab yónneewul, di la seet. Te bu ñu nee nekkoo fa, mu
giñloo waa réew maak xeet wa ne gisuñu la. [11] Léegi nag nga naan ma:
“Demal wax sa sang ne ko Ilyaas a ngoog.” [12] Su ko defee su ma teqlikook
yaw, xelum Aji Sax ji yóbbu la fu ma xamul, fekk ma dem wax ko Akab te du
la gis. Kon da may rey! Moona sang bi, man de, damaa masa ragal Aji Sax ji
ba may ndaw ba tey. [13] Moo sang bi! Xanaa waxuñu la li ma def, ba Yesabel
di rey yonenti Aji Sax ji? Maa làq téeméeri yonenti Aji Sax ji ci ay xuntiy
xeer, xunti mu nekk juróom fukk, di léen may lekk ak naan. [14] Léegi nga naa
ma: “Demal wax sa sang ne ko Ilyaas a ngoog!” Mu di ma rey?» [15] Ilyaas ne
ko: «Giñ naa ci Aji Sax jiy Boroom gàngoori xare yi, moom mi may jaamu, tey
dinaa jàkkaarloojeek Akab moos.»

Ilyaas jànkoonte naak Akab

[16] Abdiyas dem ca Akab, yegge ko ko. Akab dikk taseek Ilyaas. [17] Naka la
Akab gis Ilyaas, ne ko: «Kii yaw a, di lëmbe Israyil nii?» [18] Ilyaas ne ko: «Du

© MBS 2013

maa lëmbe Israyil de. Yaw kay la, yaak sa kër baay, ndax yéena dëddu
santaaney Aji Sax ji, di topp tuur yi nuy wax °Baal. [19] Léegi nag wooteel,
Israyil gépp daje, fekksi ma ca tundu Karmel, ñu ànd ak ñeenti téeméeri
yonenti Baal ak juróom fukk (450) ak ñeenti téeméeri nit (400) ñuy lekk
njëlal Yesabel, te di yonenti °Asera, tuur ma.»

Ilyaas fenqoo naak waa kër Baal

[20] Ba loolu amee Akab yónnee ca waa Israyil gépp, woo yonent ya, ñu daje
ca tundu Karmel. [21] Ilyaas dikk jàkkaarlook mbooloo ma mépp. Mu ne: «Yéen
nag dungeen dakkal seen ciŋiñ-caŋañ ji ngeen nekke, wet gu nekk ngeen féete
fa? Su Aji Sax ji dee Yàlla, toppleen ko; su dee °Baal, ngeen topp ko.» Waaye
mbooloo ma ne patt. [22] Ilyaas ne mbooloo ma: «Man de maa fi des ci yonenti
Aji Sax ji, man doŋŋ, te yonenti Baal yi ñeenti téeméer lañook juróom fukk
(450). [23] Léegi nag, indil-leen nu ñaari yëkk. Bàyyileen yonenti Baal, ñu tànn
wenn yëkk wi, def ko ay dog, teg ci kaw matt mi, bañ koo taal. Man it dinaa
defar weneen yëkk wi, teg ci kaw matt mi, bañ koo taal. [24] Su ko defee ngeen
ñaan ci seeni tuur, man it ma ñaan ci Aji Sax ji. Su boobaa, Yàlla ju ci wuyoo
sawara, kookoo di Yàlla.» Mbooloo ma mépp ne: «Waaw, baax na!»

[25] Ci kaw loolu Ilyaas wax yonenti Baal ya ne léen: «Tànnleen wenn yëkk te
jëkka defar, ndax yéena gëna bare. Bu ngeen noppee, ñaan ci seeni tuur,
waaye buleen taal.» [26] Ñu jël yëkk wa mu léen jox, defar ko. Ñuy yuuxu, di
woo Baal suba ba digg bëccëg, naan: «Baal, wuyu nu!» Waaye kenn àdduwul,
kenn wuyuwul. Ña ngay ciŋiñ-caŋañi, di wër °sarxalukaay ba ñu defar. [27] Digg
bëccëg jot, Ilyaas di léen ñaawal, naan léen: «Yuuxuleen ca kaw, waay! Mooy
Yàlla moos; jombul daa am lu muy xalaat, mbaa mu jàpp, mbaa mu tukki,
mbaa xanaa muy nelaw, ñu war koo yee.»

[28] Noonu ñu gënatee yuuxu, di dagg seen yaram ak i saamar ak i xeej, ni ñu
ko baaxoo, ba deret ja sang léen. [29] Digg bëccëg weesu, ñu gëna ràkkaaju di
°waxyu, ba saraxu ngoon jot. Waaye du lenn lu àddu mbaa lenn lu wuyu
mbaa lu léen faale.

© MBS 2013

30 Ba mu ko defee Ilyaas wax ak mbooloo ma mépp, ne léen: «Jegesileen fii!»
Ñépp jegesi. Mu defaraat sarxalukaayu Aji Sax ja tasaaroo woon, 31 daldi jël
fukki doj ak ñaar, mu tollook limu giiri doomi Yanqóoba. Yanqóoba la
kàddug Aji Sax ja dikkaloon ne ko Israyil ay doon turam. 32 Ilyaas jël doj ya,
defare ab sarxalukaay ngir Aji Sax ji, ba noppi gas kàmb gu mana def
fanweeri liitar, kàmb ga wër sarxalukaay ba. 33 Mu teg matt ma ba mu jekk,
daggat yëkk wa, teg ca kaw. 34 Mu ne léen: «Duyleen ñeenti njaqi ndox, tuur
ci kaw yàpp week matt mi.» Ñu def ko. Mu ne: «Defaatleen!» Ñu defaat. Mu
ne: «Defatileen, muy ñetti yoon!» Ñu def ko, ba muy ñetti yoon. 35 Ndox ma
wal, wër sarxalukaay ba, ba kàmb ga sax fees ak ndox.

36 Ba saraxu ngoon jotee, yonent Yàlla Ilyaas jegesi, ñaan ne: «Aji Sax ji, yaw
Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba, xamleel bésub tey jii ne yaw yaa di
Yàlla ci Israyil, ma di sab jaam bi def lii lépp ci sa ndigal. 37 Nangul ma, Aji
Sax ji, rikk nangul ma, ba mbooloo mii xam ne yaw Aji Sax ji yaa di Yàlla te
yaay delloosi seen xol ci yaw.»

38 Ba loolu amee sawaras Aji Sax ji ne milib boole xoyom yàpp waak matt
maak doj yaak suuf sa, ba far manq ndox ma ca kàmb ga.

39 Ba mbooloo mépp gisee loolu, dañu ne gurub, dëpp seen jë fa suuf, daldi
ne: «Aji Sax jeey Yàlla! Aji Sax ji kay mooy Yàlla!» 40 Ilyaas ne léen: «Jàppleen
yonenti Baal yii. Bu kenn ci ñoom rëcc.» Ñu jàpp léen, Ilyaas yóbbu léen ba
ca xuru Kison, rendi léen foofa.

41 Gannaaw loolu Ilyaas ne Akab: «Doxal lekki te naan, ndax taw bu réy a
ngi riir di ñëw.» 42 Akab dem, lekk, daldi naan. Ilyaas moom yéegi ba ca kaw
tundu Karmel, sukk, dëpp jëwam ca diggante bëti óomam. 43 Mu ne surgaam:
«Laggal séentuji wetu géej.» Surga ba séentuji, dikk, ne ko: «Dara newu fa.»
Ilyaas ne ko mu dellu xool ba muy juróom ñaari yoon.

44 Juróom ñaareelu yoon ba, surga ba ne: «Lee de niir la wu tuut, toll ni
loxol nit, jóge géej.» Ilyaas ne ko: «Demal ne Akab, mu takk watiiram te dem,
bala koo taw bee ub.» 45 Nes tuut asamaan ñuul kukk ak i xàmbaar, ngelaw la
jóg, taw ba sóob ak doole. Ci biir loolu Akab dawal watiiram, jëm Yisreel.

© MBS 2013

46 Aji Sax ji nag dooleel Ilyaas. Mu takk ndigg la, daw jiitu Akab ba ca buntu
Yisreel.

Ilyaas gedd na

19 1 Gannaaw gi Akab nettli Yesabel la Ilyaas def lépp ak na mu rendee
saamar mboolem yonent ya. 2 Yesabel yónnee Ilyaas ndaw, ne ko: «Yal
na ma tuur yi teg mbugal mu gëna réy, ndegam nëgëni ëllëg jëluma sa
bakkan, ni nga jële bakkani yonent yii.»

3 Ilyaas gis na mu deme, daldi daw, ngir rawale bakkanam. Mu dem ba
Beerseba ca réewum Yuda, bàyyi fa surgaam. 4 Moom ci boppam mu topp
màndiŋ ma lu tollook doxub benn bés, doora toog ci taatu benn gajj. Ma ngay
ñaan dee, naan: «Doy na sëkk, Aji Sax ji, jëlal sama bakkan rekk, ndax man
kat gënuma samay maam.»

5 Mu tëdd, ay nelaw jàpp ko ca taatu gajj ba. Yégul lu moy am malaaka mu
ko laal, ne ko: «Jógal lekk!» 6 Ilyaas ne xiféet, yem ci mburu mu ñu lakke doj
yu tàng, ak njaqub ndox. Mu lekk, daldi naan, ba noppi tëddaat. 7 Malaakam
Aji Sax ja dellu ñëw, laal ko, ne ko: «Jógal lekk, lu ko moy doo àttan yoon
wi.» 8 Ilyaas jóg lekk, daldi naan, leqliku, ba dox ñeent fukki guddi ak ñeent
fukki bëccëg, ba ca Oreb, tundu Yàlla wa. 9 Mu dugg foofa ca biir xunti ma,
fanaan fa.

Aji Sax ji yónniwaat na Ilyaas

Ci biir loolu kàddug Aji Sax ji dikkal Ilyaas, ne ko: «Ana looy def fii, Ilyaas?»
10 Ilyaas ne: «Man kat damaa xéroona xér ci yaw Aji Sax jiy Boroom gàngoori
xare yi. Waaw, °bànni Israyil dañoo fecci sa °kóllëreek ñoom; say
°sarxalukaay, ñu màbb; say yonent, ñu jam saamar. Ma des man doŋŋ, ñuy
wuta jël sama bakkan nii!» 11 Aji Sax ji ne ko: «Génnal taxaw ci kaw tund wi,
fi sama kanam, ndax kat man Aji Sax ji maa ngi waaja romb.» Noonu ngelaw
lu réy te bare doole jiitu Aji Sax ji, xar tund ya, rajaxe doj ya, waaye Aji Sax ji
nekkul ca ngelaw la. Ngelaw la dal, suuf sa yëngu, waaye Aji Sax ji nekkul ca

© *MBS 2013*

yëngu-yëngu suuf ba. 12 Suuf sa dal, sawara dikk, waaye Aji Sax ja nekkul ca
sawara wa. Sawara wa dal, ndéey lu suufe topp ca. 13 Ilyaas dégg ca, muuroo
mbubbam, génn taxaw ca buntu xunti ma; déggul lu moy baat bu ko ne: «Ana
looy def fii, Ilyaas?» 14 Mu ne: «Man kat damaa xéroona xér ci yaw Aji Sax jiy
Boroom gàngoori xare yi. Waaw, bànni Israyil dañoo fecci sa kóllëreek ñoom;
say sarxalukaay, ñu màbb; say yonent, ñu jam saamar. Ma des man doŋŋ, ñuy
wuta jël sama bakkan nii!»

15 Aji Sax ji ne ko: «Dellul topp say tànk te jaare ci màndiŋ mi ba Damas.
Boo àggee, nanga °diw Asayel, fale ko ko buuru Siri. 16 Yewu ma baayam di
Nimsi it, diw ko, fal ko buuru Israyil; te Alyaasa, ma baayam di Safat, dëkk
diiwaanu Abel Mewola, nanga ko diw, fal ko, muy yonent, wuutu la. 17 Su ko
defee ku Asayel reyul ba nga raw, Yewu rey la; ku Yewu reyul ba nga raw,
Alyaasa rey la. 18 Waaye dinaa déeg ci biir Israyil juróom ñaari junniy nit
(7 000), di mboolem ñi sujjóotaluloon °Baal te seeni gémmiñ masu koo fóon.»

Ilyaas am na bëkk-néeg

19 Ilyaas bàyyikoo fa, fekk Alyaasa doomu Safat, Alyaasa di gàbb ak ñaar
fukki nag ak ñeent yu ko jiitu, ñu likke léen ñaar-ñaar, moom ci boppam mu
jiital fukkeelu likke baak ñaar. Ilyaas dikk ba ca moom, sànni mbubbam ca
kaw Alyaasa. 20 Alyaasa bàyyikoo ca nagam ya, daw topp ca Ilyaas, ne ko:
«Ngalla may ma, ma tàgguji sama ndey ak sama baay te topp la.» Ilyaas ne
ko: «Doxal dellu; lu ma la def?»

21 Alyaasa bàyyi fa Ilyaas, dellu jël ñaari nag, rendi ko sarax, jël banti
ràngaay ya, togge yàpp wa, jox ko mbooloo ma, ñu lekk, ba noppi Alyaasa
topp ci gannaaw Ilyaas, di bëkk-néegam.

Siri song na Samari

20 1 Fekk na Ben Addàd Buuru Siri woo mbooloom xareem mépp, ñu
daje, ànd ak fanweeri buur ak ñaar yu mu faral, ñook seeni fas ak
seeni watiir. Ñu dem song Samari, gaw ko. 2 Ci kaw loolu Ben Addàd yónni ay

ndaw ca biir dëkk ba ca Akab, buuru Israyil. 3 Ñu ne ko: «Ben Addàd dafa wax
ne: "Sa xaalis ak sa wurus, maay boroom. Say jabar it, ak ñi gëna dëgër ci say
doom, maay boroom."» 4 Buuru Israyil ne ko: «Loo wax rekk, Buur sang bi,
maak lépp lu ma moom yaay boroom.» 5 Ndaw ya dikkaat ne ko: «Ben Addàd
dafa wax ne: "Maa yónnee woon ci yaw, di sàkku nga jox ma sa xaalis ak sa
wurus ak say jabar ak say doom yu góor. 6 Waaye nëgëni ëllëg sax dinaa
yónni samay jawriñ ci yaw, ñu seet ci sa biir kër ak say kër jawriñ. Mboolem
luy sa alal dinañu ci teg loxo, nangu ko, yóbbu."»

7 Buuru Israyil nag woolu magi réew ma mépp, ne léen: «Boo yeboo ngeen
xam ne waa jii kat fitna lay wut; gis ngeen mu yeble ci man, bëgga nangu
samay jabar ak sama doom yu góor ak sama xaalis ak sama wurus, te
bañaluma ko ci dara.» 8 Mag ñaak mbooloo ma mépp ne ko: «Bu ko déglu te
bul nangu!» 9 Akab ne ndawi Ben Addàd ya: «Waxleen Buur, sama sang, ne
ko: "Sa jaam ba nee mboolem la nga jëkkoona yónnee di ko sàkku dina ko
def. Waaye lii nga mujja laaj moom, du ko def."» Ndaw ya dem jottali
tontam. 10 Ben Addàd dellu yeble ca moom ne ko: «Yal na ma tuur yi teg
mbugal mu gëna tar, ndegam duma tas Samari, ba pëndu tabax du fi des buy
fees loxoy mboolem ñi ma topp.»

11 Buuru Israyil ne: «Waxleen ko ne ko:

"Jóge xare, di bàkku

moo gën jëm xare, di bàkku."»

12 Ba Ben Addàd di jot ca kàddu googu, ma ngay naan, mook buur ya far ak
moom ca mbaar ya. Mu jox ay nitam ndigal ne léen: «Takkuleen!» Ñu takku,
ngir songi dëkk ba. 13 Ndeke ci biir loolu ab yonent dem na ca Akab, buuru
Israyil ne ko: «Aji Sax ji dafa wax ne: Gis nga mbooloom xare mii mépp ak li
ñuy bare lépp, xamal ne teg naa léen ci sa loxo bésub tey, ndax nga xam ne
maay Aji Sax ji.» 14 Akab ne ko: «Ku may defal loolu?» Mu ne ko: «Aji Sax ji
nee: Dag yi kilifay diiwaan yi yebal lay doon.» Akab ne ko: «Kuy sooke xare
bi?» Mu ne ko: «Xanaa yaw.»

© *MBS 2013*

Israyil daan na Siri

[15] Noonu Akab lim dag ya kilifay diiwaan ya yebal, ñuy ñaar téeméer ak
fanweer ak ñaar (232). Gannaaw loolu mu lim mbooloom Israyil gépp, ñuy
juróom ñaari junni (7 000). [16] Ñu génn digg bëccëg, fekk Ben Addàd a ngay
màndi mook fanweeri buur ak ñaar ya mu faral, ca mbaar ya.

[17] Dag ya kilifay diiwaan ya yebal a nga jiitu. Ci biir loolu Ben Addàd
yónnee, ñu wax ko ne ko: «Am na ñu jóge Samari, di ñëw.» [18] Mu ne: «Su léen
jàmm taxee jóg, jàppleen léen, ñuy dund; su léen xare taxee jóg it, jàppleen
léen, ñuy dund.» [19] Ba mu ko defee dagi kilifay diiwaan ya génne ca dëkk ba,
mbooloom xare ma topp ca seen gannaaw. [20] Ku nekk jam noon ba nga
janool, waa Siri daw, Israyil topp léen. Waaye Ben Addàd buuru Siri war fas,
daw mook ay gawar. [21] Buuru Israyil nag song léen, rey fas ya, yàq watiir ya,
daan waa Siri jéll bu réy. [22] Yonent ba dikk ca buuru Israyil ne ko: «Nanga
dëgërluwaat te xam ni nga wara def, ndax nëgëni déwén buuru Siri dina la
songaat.»

Siri songati na Israyil

[23] Ba loolu amee kàngami buuru Siri digal buuru Siri ci wàllu Israyil, ne ko:
«Ñii, seeni tuur tuuri tund lañu; moo tax ñu ëpp nu doole, waaye su nu
xeexeek ñoom ci joor gi déy, su boobaa noo léen di ëpp doole. [24] Defal nii:
follil buur yi ci sa gannaaw yépp, jële léen fa ñu jiite, teg fa jawriñ yu léen
wuutu. [25] Te yaw nga sosaat mbooloom xare mu mel ni ma nga amoon, fas ak
fas, watiir ak watiir, ndax nu mana xareek ñoom ci joor gi. Su boobaa déy,
noo léen di ëpp doole.» Mu déggal léen, def noona.

[26] Ca déwén sa Ben Addàd lim waa Siri, daldi dem Afeg ca xare baak Israyil.
[27] Waa Israyil daje, sàkk ab dund, ba noppi dox wuti léen. Waa Israyil a nga
dal janook ñoom, di saf ñaari gétti bëy. Waa Siri ñoom fees àll ba. [28] Góoru
Yàlla ga dikk ne buuru Israyil: «Aji Sax ji dafa wax ne: Gannaaw waa Siri
dañoo yaakaar ne man Aji Sax ji, yàllay tund laa waaye duma yàllay xur,

© MBS 2013

dinaa teg mbooloo mu réy mii mépp ci say loxo. Su ko defee dingeen xam ne
maay Aji Sax ji.»

29 Noonu ñu nekk ca seeni dal, jàkkaarloo diiru juróom ñaari fan. Bésub
juróom ñaareel ba xare ba jib, waa Israyil daane téeméeri junniy xarekat
(100 000) yu warul fas ca waa Siri ci benn bés bi; 30 ña ca des daw ba Afeg, ca
biir dëkk ba, tata ja màbb ca kaw ñaar fukki junniy nit ak juróom ñaar
(27 000) ca ñoom. Fekk na Ben Addàd daw dugg ca biir dëkk ba, jàll ci biir
néeg bu làqoo làqu. 31 Ay jawriñam ne ko: «Waaw, nun de dégg nanu ñu naa
buuri Israyil buur yu baax lañu. Tee noo sol i saaku, tañlaayoo buum,
toroxloo ko, te dem ca buuru Israyil? Jombul mu bàyyi la, nga dund.» 32 Ñu
teraxlaayoo ay saaku, tañlaayoo ay buum, dem ca buuru Israyil, ne ko: «Ben
Addàd sa jaam ba nee, nga baal ko ngalla te bàyyi ko mu dund.» Mu ne:
«Ndeke mu ngi dund ba tey? Moom sama mbokk a!» 33 Ndaw ya am njort lu
rafet nag. Ñu gaaw naa: «Ben Addàd kay sa mbokk a!» Mu ne léen ñu dem
indi ko. Ba Ben Addàd dikkee ba ca moom, mu waral ko ca watiiram.

34 Ben Addàd ne Akab: «Dëkk yi sama baay nangoo woon ci sa baay dinaa la
ko delloo, te boo yeboo sàkkal sa bopp ay bérabi njaay ca Damas, na sama
baay def ca Samari.» Akab ne ko: «Man nag damay fasanteek yaw °kóllëre ci
loolu, bàyyi la nga dem.» Ba loolu amee mu fasanteek moom kóllëre, bàyyi ko
mu dem.

Ab yonent sikk na Akab

35 Ci biir loolu kenn ca kureelu yonent ya wax moroom ma ci ndigalal Aji
Sax ji, ne ko: «Ayca, jam ma!» Waa ja lànk, ne du ko jam. 36 Mu ne ko:
«Gannaaw nanguwuloo déggal Aji Sax ji, dama ne, booy teqlikook man,
gaynde fàdd la.» Naka la teqlikook moom, gaynde dajeek moom, fàdd ko.
37 Waa ja gisaat keneen ca ñoom ne ko: «Ayca, jam ma!» Kooka jam ko bu
baax, ba gaañ ko. 38 Yonent ba dem, taxaw ca yoon wa, soppi colam, fab
kaala, takke bët ya, di xaar Buur. 39 Buur romb, mu woo ko, ne ko: «Man de
sang bi, damaa gaañu ci digg xare, nit dikk, indil ma keneen, ne ma: “Xoolal

ma kii, su rëccee, sa bakkan ay fey bakkanam, mbaa nga feye ko ñetti junniy (3 000) dogi xaalis.” [40] Waaye man damaa fekk ma jàpp wet gu nekk, waa ja nag rëcc.» Buuru Israyil ne ko: «Sab àttee ngoog, yaa ko waxal sa bopp.» [41] Noonu yonent ba ne muret kaala ga mu takkoon ca bët ya; buuru Israyil xàmmi ko, xam ne ci yonent yi la. [42] Mu ne ko: «Aji Sax ji dafa wax ne: Gannaaw yaa bàyyi ku ma aayaloon bakkanam, sa bakkan mooy fey bakkanam te say bokk ay fey bokkam.» [43] Ba loolu amee buuru Israyil mer, ne fóññ, daldi ñibbi këram, ca Samari.

Buur Akab tooñ na Nabot

21 [1] Gannaaw ba loolu wéyee mu am lu xew, di mbirum toolu reseñu Nabot, waa ju dëkk Yisreel. Nabot daa amoon tool ca Yisreel, ca wetu kër Akab buuru Samari. [2] Akab ne Nabot: «Jox ma sa toolu reseñ bi, ma def kob tóokër, ndax jege na sama kër. Dinaa la ko wecci toolu reseñ bu ko gën, walla su la gënalee ma delloo la njëgam ci xaalis.» [3] Nabot tudd Aji Sax ji, ne Akab: «Yàlla tere ma di la jox sama suufas maam!»

[4] Akab ñibbi këram, mer, ne fóññ ndax la ko Nabot waa Yisreel ba wax, ne ko du ko jox suufas maamam. Mu tëdd ca lalam, gedd, baña lekk. [5] Soxnaam Yesabel dikk ne ko: «Lu la tax ne fóññ nii? Lu la teree lekk?» [6] Akab ne ko: «Damaa wax ak Nabot waa Yisreel bi, ne ko mu jaay ma toolu reseñam, ma fey ko xaalis mbaa su ko neexee ma wecci ko ko beneen toolu reseñ. Mu ne ma du ma jox toolu reseñam.»

[7] Yesabel ne ko: «Xanaa du yaay buuru Israyil? Jógal lekk waay te bégal sa xol. Man maa lay jox toolu reseñu Nabot.» [8] Ci kaw loolu Yesabel bind ay bataaxal ci turu Akab, def ci màndarga torlub Akab. Mu yónnee bataaxal ya ca mag ñaak gor ña ca dëkkub Nabot. [9] Mu bind ca bataaxal ya ne: «Yéeneleen koor[w], beral Nabot jataay ci kanam mbooloo mi, [10] te teg ñaari nit ñu tekkiwul dara, ñu janook moom. Na ñooñu duural Nabot ne ko: “Saaga

[w] **21.9** ***koor*** googu dafa mel ni tuub ak toroxlu lañu ci jublu.

© MBS 2013

nga Yàlla, saaga Buur.” Su ko defee ngeen génne ko dëkk ba, dóor ko ay doj
ba mu dee.»

11 Ba mu ko defee waa dëkkub Nabot, mag ñaak gor ña daldi def la Yesabel
santaane te bind ko ca bataaxal ya mu léen yónnee. 12 Ñu yéene koor, beral
Nabot jataay ca kanam mbooloo ma. 13 Ñaari nit ñu tekkiwul dara dikk toog
janook moom. Ñu duural ko ca kanam mbooloo ma, ne Nabot daa saaga
Yàlla, saaga Buur. Ñu génne Nabot dëkk ba, dóor ko ay doj ba mu dee. 14 Ñu
yónnee nag ca Yesabel ne ko dóor nañu Nabot ay doj ba mu dee.

15 Yesabel dégg ca, ne Akab: «Jógal nanguji toolu reseñu Nabot waa Yisreel
bi. Bañoon na la koo jaaye xaalis, waaye dundatul, dee na.» 16 Akab dégg ca,
daldi jubal toolu reseñu Nabot waa Yisreel ba, nangu ko.

Aji Sax ji dogal na mbugalu Akab

17 Ci biir loolu kàddug Aji Sax ji dikkal Ilyaas ma dëkk Tisbi, ne ko:
18 «Demal taseek Akab, buuru Israyil ba ca Samari. Ma nga nee ca toolu
reseñu Nabot ba mu nanguji. 19 Wax ko ne ko: “Aji Sax ji dafa wax ne: Du
dangaa rey nit, ba nangu alalam?” Nga teg ca ne ko: “Aji Sax ji dafa wax ne:
Fa xaj ya xabe deretu Nabot, ay xaj dina fa xabe sa deret, yaw itam.”»

20 Akab ne Ilyaas: «Ãa, noon bi, gisati nga ma?» Ilyaas ne ko: «Gis naa la,
ndax dangaa dogu ci def lu bon lu Aji Sax ji ñaawlu. 21 Aji Sax ji nee na: Dama
ne, dinaa wàcce lu bon ci sa kaw, fàllas say sët, ba faagaagal ci digg Israyil
kuy taxaw, colol, te bokk ci yaw Akab, muy gor, di jaam. 22 Dinaa def sa kër
mel ni kër Yerbowam doomu Nebat mbaa kër Basa doomu Axiya, ndax
merloo nga ma te bàkkaarloo nga Israyil. 23 Te itam Aji Sax ji wax na ci
mbirum Yesabel ne: Ay xaj dina lekk Yesabel ca wetu tatay Yisreel.

24 Ku Akab deele ci dëkk bi, xaj yi lekk;
ku ci médde àll, njanaaw ya for.»

25 Akab dafa dogu woon ci def lu bon lu Aji Sax ji ñaawlu, ba amu ci
moroom moos, te jabaram Yesabel di ko ci xabtal. 26 Akab daan na def

© MBS 2013

ñaawteef ju réy, di topp ay kasaray tuur, di def mboolem lu doon baaxu
Amoreen ña Aji Sax ji dàqoon ngir °bànni Israyil.

27 Ba Akab déggee kàddu yooyu, daa xotti ay yéreem, di woor, sol i saaku,
tëddaale ko, di temp ndànk, ngir toroxlu. 28 Ci biir loolu kàddug Aji Sax ji
dikkal Ilyaas waa Tisbi ba, ne ko: 29 «Gis nga ni Akab toroxloo fi sama kanam?
Gannaaw toroxlu na nii ci sama kanam, duma wàcce lu bon cig dundam. Ci
jamonoy doomam ju góor laay wàcce lu bon ci waa këram.»

Akab songati na Siri

22 1 Gannaaw loolu toog nañu ñetti at yu xare amul diggante Siri ak
Israyil.

2 Ca ñetteelu at ma, Yosafat buuru Yuda dikk ca buuru Israyil. 3 Fekk buuru
Israyil wax ak i jawriñam ne léen: «Xanaa xamuleen ne Ramot ga ca Galàdd
noo ko moom? Te jéemunoo def dara, ba nangu ko ci loxol buuru Siri!» 4 Mu
ne Yosafat: «Ndax doo ànd ak man ca xareb Ramot ga ca Galàdd?» Yosafat ne
ko: «Maa ngi, yaa ngi, samay nit ay say nit, te samay fas ay say fas.» 5 Yosafat
teg ca ne buuru Israyil: «Jëkkala seet lu ci Aji Sax jiy wax.»

6 Buuru Israyil nag woo yonent yi, ñu daje, xawa tollook ñeenti téeméer. Mu
laaj léen ne léen: «Ndax ma dem xarejeek Ramot ca Galàdd, am ma bàyyi?»
Ñu ne ko: «Demal Buur, ndax Boroom bi dina léen teg ci sa loxo.» 7 Yosafat
dellu ne: «Ndax fii daa amatul yonentu Aji Sax ju ñu mana seetlu fa moom?»
8 Buuru Israyil ne Yosafat: «Am na ba tey genn góor gu ñu mana seetal ci Aji
Sax ji. Waaye man maa ko bañ, ndax du °waxyu lu baax ci man, lu bon rekk;
mooy Mise doomu Yimla.» Yosafat ne ko: «Buur, bul waxe noonu.» 9 Buuru
Israyil daldi woo ab jawriñam ne ko: «Indil ma Mise doomu Yimla léegi.»

10 Buuru Israyil ak Yosafat buuru Yuda nag, ña nga bokk sol seeni mbubbi
buur ca dàgga ja ca buntu Samari. Ku ci nekk toog ci sa ngàngune. Yonent
yépp di waxyu fa seen kanam. 11 Fekk na Sedekiya doomu Kenaana, ma woon
ci seen biir, defarlu ay béjjéni weñ. Ma nga naan: «Aji Sax ji dafa wax ne: “Yii
ngay jame waa Siri, ba jeexal léen.”» 12 Mboolem yonent ya ca des di waxyu,

© MBS 2013

kàddu gi di genn. Ñu naan: «Buur, songal Ramot ca Galàdd te jël ndam li,
ndax Aji Sax ji dina léen teg ci say loxo.»

Mise waxyu na jéllub Akab

13 Ci kaw loolu ndaw la woo woon Mise, wax Mise ne ko: «Ma ne, yonent ya,
seen kàddu genn la, ndamal Buur lañuy °waxyu. Kon nag, na sa kàddu ànd ak
seen kàddu di genn, te nga wax ci lu baax.» 14 Mise ne ko: «Giñ naa ci Aji Sax
ji, kiy dund, li ma Aji Sax ji wax rekk laay wax.» 15 Ba Mise dikkee ba ca Buur,
Buur ne ko: «Ndax nu songi xare Ramot ga ca Galàdd, am nu bàyyi?» Mu ne
ko: «Waaw kay, Buur, song, daan rekk; Aji Sax ji dina léen teg ci say loxo!»
16 Waaye Buur ne ko: «Ñaata yoon laa lay waatloo ne la bu ma wax lu moy
dëgg ci turu Aji Sax ji?» 17 Mise ne ko:

«Gis naa Israyil gépp tasaaroo ca tund ya,
mbete xar yu amul sàmm.
Aji Sax ji ne: "Ñii de amuñu sang.
Na ku nekk ci ñoom ñibbi këram ci jàmm."»

18 Buuru Israyil ne Yosafat: «Waxuma la woon ne du waxyu ci man lu baax,
xanaa lu bon rekk?» 19 Mise teg ca ne ko: «Kon nag déglul kàddug Aji Sax ji.
Gis naa Aji Sax ji, mu toog ci ngànguneem, mboolem gàngooru asamaan a
nga taxaw wër ko, ndijoor ak càmmoñ. 20 Aji Sax ji ne: "Ana kuy nax Akab,
mu songi Ramot ga ca Galàdd, ba daanu ca?" Kii ne nii, kee ne nee. 21 Xelum
waxyu mu Yàlla ma jegesi, taxaw fa kanam Aji Sax ji. Mu ne: "Man maa koy
nax." Aji Sax ji laaj ko ne ko: "Nan?" 22 Mu ne: "Damay dem, doon xel muy
safaan dëgg, daldi dikkal yonentam yépp." Mu ne ko: "Nax ko kay, man nga
ko. Demal def ko." 23 Looloo waral lii. Aji Sax ji dafa def xel muy safaan dëgg
dikkal sa yonent yii yépp, te Aji Sax ji dogal na sa musiba.»

24 Ba loolu amee Sedekiya doomu Kenaana daldi talaata Mise, ne ko: «Ana fu
xelum waxyu mu Aji Sax ji jaare, ba jóge ci man di wax ak yaw?» 25 Mise ne
ko: «Dama ne dinga ko xam keroog ba ngay làquji néegoo néeg.» 26 Buuru
Israyil ne: «Jàppleen Mise, yóbbu ko ca Amon boroom dëkk bi, mook Yowas

© MBS 2013

doomu (/ndawal) Buur. 27 Neleen ko: “Buur dafa wax ne: Tëjleen kii kaso, di
ko jox lekk gu néew ak ndox mu néew, ba keroog may délseek jàmm.”»
28 Mise ne: «Soo délseek jàmm déy, Aji Sax ji waxul, ma jottali.» Mu dellu ne:
«Mbooloo mi, yéena ko déggandoo, yéen ñépp.»

Akab daanu na

29 Ba mu ko defee buuru Israyil ànd ak Yosafat buuru Yuda, ñu songi Ramot
ga ca Galàdd. 30 Buuru Israyil nag ne Yosafat: «Damay soppi col, dugg ci xeex
bi, waaye yaw solal sa mbubbam buur.» Noonu buuru Israyil soppi colam,
dugg ca xeex ba. 31 Fekk na buuru Siri jox ndigal fanweeri nitam ak ñaar, ñay
jiite watiiri xare ya. Mu ne léen: «Buleen xeex ak kenn, du ku tuut, du ku réy,
diirleen buuru Israyil, moom rekk.» 32 Ba loolu amee, ña jiite watiiri xare ya
gis Yosafat, daldi ne: «Kii kay buuru Israyil la!» Ñu walbatiku ci kawam, song
ko. Waaye naka la Yosafat àddu ca kaw, 33 njiiti watiir ya xam ne du buuru
Israyil, ñu walbatikuwaat, bàyyi ko. 34 Ci biir loolu mu am ku soqi fitt te
diirul kenn, mu dal buuru Israyil ci diggante ñaari wàlli pakk bi mu sol. Mu
ne kay dawal watiiram: «Waññikul, génne ma ci xeex bi, gaañu naa!» 35 Xare
ba jolli bésub keroog, ba tax ñu téye buur ba, mu wéeru ca kaw watiiram,
janook waa Siri, ba ca ngoon sa, mu doora dee. Jam-jam baa nga nàcc, ba taa
ca biir watiir ba. 36 Jant baa ngay xalambaayu, yéene jib, ba dajal mbooloo
ma. Ña nga naan: «Na ku nekk ñibbi sa dëkk, ca sam réew!»

37 Buur ba nag saay, ñu yóbbu ko Samari, denc ko foofa. 38 Ba ñuy raxas
watiir ba ca déeg ba ñuy wax Samari, xaj ya di xab deret ja, gànc ya di sangu
ca ndoxum déeg ma, muy la Aji Sax ji waxoon.

39 Li des ci mbiri Akab ak mboolem lu mu def ak kër ga mu tabax, rafetale
ko bëñi ñay, ak mboolem dëkk ya mu tabax, loolu lépp, bindees na ko moos
ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 40 Noonu Buur Akab
saay, fekki ay maamam, doomam Akasiya falu buur, wuutu ko.

© MBS 2013

Yosafat falu na Yuda

41 Akab moomu, ba mu faloo Israyil, ba dugg ñeenteelu atu nguuram, ca la
Yosafat doomu Asa falu buur, jiite Yuda. 42 Yosafat amoon na fanweeri at ak
juróom, ba muy falu buur. Péeyoo na Yerusalem ñaar fukki at ak juróom.
Yosafat, Asubaay ndeyam; Asuba, Sili mooy baayam. 43 Yosafat aw na ci tànki
baayam Asa, jàddul fenn, xanaa di def njub lu Aji Sax ji rafetlu. 44 Teewul
jëlewu fa °bérabi màggalukaay ya. Nit ña dañu fa daa dem ba tey, di fa rendi
saraxi jur, di fa taal cuuraay. 45 Séqoon na nag ak buuru Israyil jàmm.

46 Li des ci mbiri Yosafat ak njàmbaaram ak i xareem, bindees na lépp moos
ca téere ba ñu dippee Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 47 La desoon ca ñay
jaay seen bopp ca màggalukaayi tuur, ya fa desoon ca jamonoy baayam Asa,
ba booba, Yosafat da léena jële ca réew ma.

48 Booba réewum Edom amuloon buur. Ab jawriñ lañu fa daan tabb.

49 Yosafat defaroon na ay gaal yu mag yu mu deme réewum Ofir, di wuti
wurus. Waaye sottiwul, ndax gaal yaa nga suux ca Esiyon Geber. 50 Booba la
Akasiya doomu Akab wax Yosafat ne ko: «Tee ngaa may samay nit, ñu ànd ak
say nit ci gaal yi?» Yosafat lànk.

51 Gannaaw gi Buur Yosafat saay, fekki ay maamam, ñu denc ko fa ñu rob ay
maamam ca gox ba ñu naan Kër Daawuda maamam. Doomam Yoram falu
buur, wuutu ko.

Akasiya falu na Israyil

52 Yosafat moomu, ba mu faloo Yuda, ba dugg fukkeelu atu nguuram ak
juróom ñaar, ca la Akasiya doomu Akab falu buur ca Israyil, péeyoo Samari.
Akasiya nguuru na Israyil ñaari at. 53 Da daan def lu bon, lu Aji Sax ji ñaawlu,
topp tànki ndeyam ak baayam ak tànki Yerbowam doomu Nebat, ma doon
bàkkaarloo Israyil. 54 Akasiya jaamu na °Baal, tuur ma, di ko sujjóotal, ba
merloo Aji Sax ji, Yàllay Israyil, muy mboolem la baayam daa def.

© MBS 2013

Leeral yi

Asera: Mooy tuuru Kanaaneen mu jigéen mi ñu gëmoon ne mooy giiral nit. Ñu di ko farala dendaleek tuur mi ñuy wax Baal. Ñu daan ko jaamu fu jége ab gott, walla fu ñu ko sampal ay xer.

Astàrt: Moo doon tuur mu jigéen mi gënoona màgg ci tuuri Kanaaneen ñi. Ñu yaakaaroon ne moo jagoo wàllu sèy, te mooy giiraal. Moo doon jabaru tuur mi ñuy wax Baal.

Baal: Moo doon tuur mi gëna màgg ci tuuri waa Filisti. Waa dëkk bu mag bu nekk amoon nañu seen tuur mu ñuy wax Baal, mu doon tuuru dëkk ba. Kon Baal yu baree amoon. Tur wi di firi «sang bi» mbaa «boroom bi,» ñu jàpp ne moo moom lépp lu ñu sàkk, di nangul jur geek tool yi. Diiney Baal daa laajoon ay nit ñuy jaay seen bopp fa ñuy jaamoo Baal, te loolu di lu Aji Sax ji sib lool.

bànni Israyil g-: Israyil mooy tur wa Yàlla jox Yanqóoba, doomu Isaaxa, di sëtu Ibraayma. Ñi soqikoo ci Yanqóoba lañuy wooye bànni Israyil mbaa Yawut. Ñoo def fukki giir ak ñaar, di xeet yi soqikoo ci doomi Yanqóoba. Mboolem ci aaya yi ñuy dendale giiru Yuda gi ci bëj-saalumu réewum Israyil ak fukki giir yi ci bëj-gànnaaru Israyil, saa yu ñu nee «Israyil» ci yooyu aaya, fukki giir yi rekk a tax ñuy wax. Giiru Simeyon ci giiru Yuda lañu ko boole, ndaxte giiru Simeyon seen céru suuf a ngi woon ci biir suufas giiru Yuda.

bérab bu sell b-: Kër Yàlla ga amoon na ñaari néeg. Néeg bu mag ba moo doon bérab bu sell ba. Sarxalkat yépp sañ nañu faa dugg. Néegu biir bi lañu doon tudde bérab bu sell baa sell. Sarxalkat bu mag ba doŋŋ moo sañoona dugg ca bérab bu sell baa sell, te benn yoon cim at lay doon. Yàllaa ngi jaare ci ni ñu taxawale këram geek li ci biir, di xamle ne, moom Yàlla ku sell la.

bérabi màggalukaay y-: Bérabi màggalukaay yi ay bérab yu nit ñi taamu woona màggale la, muy yéefar yi, di bànni Israyil. Lu ci ëpp ay bérab yu kawe la daan doon, waaye man na baña kawe itam. Su dee yéefar yi, ñu di ca jaamu seeni xërëm; su dee bànni Israyil ñoom, ñu di ca jaamu seen Yàlla Aji Sax ji. Gannaaw ba Suleymaan tabaxee ca Yerusalem kër Yàlla gu ñuy màggale Aji Sax ji, bérabi màggalukaay yooya ay tuurukaay rekk lañu mujj doon.

diw: Diw lañu daan fale sarxalkat yi ak buur yeek yonent yi. Diw gi ñuy fale, sarxalkat ya daan nañu léen laalal ci diwu pal gi, tabbe léen ko, ñu sasoo liggéey ba.

gaal g-: Gaal gi ñuy wax fii waxande la, wu ñu denc àlluwa, ya ñu bind yoonu Yàlla te yonent Yàlla Musaa jottali ko. Gaal googu doon misaal teewaayu Aji Sax ji ci biir màggalukaay bi ci digg mbooloom. Li waral ñu tudde ko gaal gi def àlluway kóllërey Yàlla (1.Buur ya 6.19; 8.21) mooy Yàlla daa joxoon Musaa àlluway xeer yooyu, bind ca yoon wa lal kóllëre ga mu fas ak ñoom. Bu gaal ga masaana teew bérab, loolu day firndeel ne Yàlla teewal na fa leeram ñeel mbooloom boppam.

gaalu Aji Sax j-: Seetal: **gaal g-**

gaalu kóllërey Aji Sax j-: Seetal: **gaal g-**

kóllëre g-: Kóllëre doon na dox diggante nit ak moroom ma, mu mel ni diggante Suleymaan ak Iram (1.Buur ya 5.26). Doxoon na ba tey diggante Yàllaak nit (2.Buur ya 11.17). Ci Mbind mu sell mi mboolem kóllëre yi Yàlla fasal nit ñu ngi aju ci kóllëreem ak Ibraayma mi mu digoon ne ko: « Te dinaa feddli sama kóllëre, gi ci sama diggante ak yaw, yaak sa askan, muy kóllëre guy sax maasoo maas ba fàww. Dinaa doon sa Yàlla, yaak sa askan.» (Njàlbéen ga 17.7; 2.Buur ya 13.23).

© MBS 2013

Leween b-: Ku cosaanoo ci Lewi lañuy wax ab Leween. Lewi kenn la woon ca ña sos bànni Israyil, di fukki doomi Yanqóoba yaak ñaar. Lewi mooy maamu Musaa ak Aaróona. Aaróona la Yàlla tànn muy sarxalkat bu mag ba. Ñenn ci ñi soqikoo ci moom ñoo daan donnante liggéeyu sarxale bi. Ña ca des ñoo léen daan jàpple ca liggéeyu kër Yàlla ga.

Lewi: Maam la ci Musaa.

néeg(u Yàlla) bu mag b-: Mooy néeg bu mag ba nekkoon ca biir tabaxu kër Yàlla ga. Néeg boobu, sarxalkat yi ak Leween ñi doŋŋ a fa sañoona dugg. Dees na ko wooye it bérab bu sell bi, mu wuuteek néegu biir bi, di bérab bu sell baa sell te sarxalkat bu mag ba doŋŋ sañ faa dugg benn yoon cim at.

Sarax y-: Sarax yi ñuy wax fii, Yàlla lañu koy jagleel. Bànni Israyil amoon nañu xeeti sarax yu bare: ay saraxi yéene ak ay saraxi sañul-bañ ak sarax su ñuy tuural Yàlla ak saraxu xaalis ak saraxu pepp. Waaye li ci ëpp ay saraxi tuur deret la woon yu léen Yàlla tegoon, ngir seen njéggalu bàkkaar. Su ko defee ñu mana dëkke jokkook moom, Yàlla ju sell ji, ndax saraxu deret ja. Am na ci ay sarax, Yàlla da ciy xamal bànni Israyil ne peyug bàkkaar mooy dee, te deewu jur, gi ñuy sarxal, njot la ci boroom sarax bi. Bu loolu weesoo, deretu sarax dina fóot sobes bàkkaar itam, muy sobes suy topp nit mbaa lenn ci jumtuwaayi màggalukaay ba.

sarax suy lakk ba jeex: Sarax la su kenn dul lekk dara. Dañu koy lakk muy saxar, ba jeex, jagleel lépp Yàlla.

saraxu cant ci biir jàmm: Sarax la su ñu daan sante Yàlla, ndax li mu léen di nangul, di léen barkeel te di léen jàmmal. Jur lay doon gu ñuy séddale ñetti cér. Benn bi, ñu lakkal ko Aji Sax ji ci sarxalukaay bi, ba mu jeex. Benn bi, sarxalkat yi féetewoo ko. Ñetteel bi, ki sarxe lekk, mook waa këram.

© MBS 2013

saraxu pepp m-: Peppam bele la mu ñuy jagleel Yàlla. Lenn li, ñu jaxase kook cuuraay ak diwu oliw, taal ko. Li ci des sarxalkat bee ko moom.

sarxalkat b-: Ab sarxalkat njiitu diine la bu sasoo di rendil jaamukat yi seeni sarax. Muy yéefar yi di bànni Israyil, ku ci nekk amoon na ay sarxalkatam yu leen di taxawal ca kanam ka ñu gëm, mu dim tuur su dee yéefar yi, mbaa muy Aji Sax ji, su dee bànni Israyil.

sarxalukaay b-: Jumtukaay la bu mel ni taabal, ñu di ca rendi ay sarax. Biir kër Yàlla ga nag ñaari sarxalukaay a fa nekkoon: benn bi ñuy lakke jur gu ñu rendi, ak bi ñuy taale cuuraayu sarax. Sarxalukaayu jur gi dafa mel ni waxande wu amul kubéer. Mu ànd ak ub caaxam, ñu di ca teg matt ma ñuy lakke jur ga.

serub y-: Baatu ebrë la. Ay malaaka lañu yu bokk ak Yàlla jataay. Ñooy wottu dénd ba ngànguney Yàlla nekk, ba foofa dëkke sell. Màggalukaayu Yàlla ga amoon na gaal gu ñuy wooye gaalu kóllëre ga. Ñaari serub yu ñu tëgge wurus lañu tegoon ca kawam, ñu tiim ko, seeni laaf tàllalu, di saamandaay ngàngunem buur. Loolu di wone ne Yàlla Aji Sax jaa nga fa teew, na mu teewe ca kaw asamaan, serub ya yéew ko. Yàlla ci boppam nag kenn jëmmalu ko fa, na ñu jëmmale serub ya ñu tëgg.

Siyoŋ: Mooy tund wa kër Yàlla ga nekk ca Yerusalem. Daan nañu ko tudde it dëkkub Yerusalem mbaa réewum Israyil.

waxyu: Wax lay doon, ju ab yonent di wax, ci ndigalal Yàlla. Leeleeg bu ci ab yonent tolloo, day mel ni ku daanu leer.

xaymab ndaje m-: Ba bànni Israyil nekkee ca màndiŋ ma, moo doon seen màggalukaay bu ñu mana wekki, yóbbu. Fa la Yàlla daan taseek Musaa te fa la Yàlla taamu woona wone ne mu ngi teew ci digg mbooloom mi mu goreel.

© *MBS 2013*

Fireekaay bi

barax b- Gàncax la guy sax ci wetu dex.

faagaagal Rey ay nit mbaa mala, ba ñu jeex tàkk. *Bu Tabaski jotee, xar yépp lañuy faagaagal.*

far Mooy jeexal tàkk.

fóññ /ne/ Ku mer lay doon, kanam ga lëndëm. Mooy **fuññ** ba tey. *Xale boo door mu ne fóññ.*

geño g- Ñu bokke ci geño, ñoo bokk baay mbaa maam ju góor.

giir Mooy barele ay doom ak i sët.

jëtun b- Ku jëkkëram faatu la. Mooy **jëtur** ba tey.

joor g- Suuf su wow, su amul ndox. Ndox du fa taa, day dem ca xur wa. *Waa Bawol ay joor-joor lañu. Amuñu dex, amuñu géej.*

kàngam b- Kilifa la ci dëkk.

kéméj g- Mooy cat li.

làng g- Ni ñu séddalee mbokk ci Israyil, amoon na fukki giir ak ñaar, giir gu ne ak i làngam, làng gu nekk ak i këram, kër gu nekk ak i njabootam.

Misra m- Mooy réew mi ñuy wax Esibtë tey.

móol Dinañu ko wax **muul** itam.

nebbon b- Gerees la.

ngàngune m-: Moo di toogub buur.

ors b- Xeetu pepp la.

pakk b- Jumtukaay la bu xarekat daan ŋàbb, di ko aare boppam. Jamonoy tey takk-der yi dinañu ko faral di ŋàbb bu ñuy jànkoonteek gàngoor.

parlu m- Àll la bu jur gi mana fore.

rëbb Mooy dëddu gu ànd ak móolu, di jur alkànde.

saamar b- Xeetu jaasi la, bu ñaari wetam ñaw.

xas /ne/ Bare lool. *Dëkk baa ngi ne xas ak i màngo.*

© MBS 2013

xasab b- Mooy guddaayu loxo, diggante catu baaraamu-digg ak conco.

xunti m- Doj la wu def pax, ba nit man cee dugg.

© MBS 2013